

OÜ INF Maavarad
info.maavarad@inf.ee

**Tallinna-Saku maardla Männiku X
liivakarjääri keskkonnaloa taotlusele
keskkonnamõju hindamise algatamata jätmine**

1. OTSUS

Lähtudes alljärgnevast, OÜ INF Maavarad 29.04.2024 esitatud Männiku X liivakarjääri keskkonnaloa taotlusest nr T-KL/1003618-5 ning tuginedes keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 3 lõike 1 punktile 1, § 6 lõike 2 punktile 2 ja lõikele 4, § 6¹ lõigetele 3 ja 5, § 9 lõikele 1, § 11 lõigetele 2, 2², 2³, 4, 8 ja 8¹, Vabariigi Valitsuse 29.08.2005 määruse nr 224 „Tegevusvaldkondade, mille korral tuleb anda keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhindang, täpsustatud loetelu“ § 1 lõikele 1 ja § 3 punktile 4, keskkonnaministri 16.08.2017 määrusele nr 31 „Eelhindangu sisu täpsustatud nõuded“, Saku Vallavalitsuse xx kirjale nr xx ja Tallinna Keskkonna- ja Kommunaalameti xx kirjale nr xx, **otsustab Keskkonnaamet:**

1.1. jätta algatamata keskkonnamõju hindamine Männiku X liivakarjääri keskkonnaloa taotlusele.

1.2. Männiku X liivakarjääri keskkonnaloa taotluse menetlemisel arvestada järgmiste keskkonnameetmetega:

1. masinate korraline hooldus teostada selleks ettevalmistatud platsil;
2. mäeeraldise põhjapoolsel lahustükil on veetasemest allpool (allpool abs kõrgust 43,6 m) asuva maavara kaevandamine keelatud, kuni Tallinna-Saku maardla veerežiimi mudeldamise tulemuste alusel on jõutud veendumuseni, et veealust kaevandamist konkreetsel alal saab lubada ning loa omaja esitab loa andjale Tallinna linna ja Saku valla kirjaliku nõusoleku selle kohta;
3. karjääritegevusega seonduva tolmu leviku piiramiseks tuleb kaevandamise ja vedude perioodil kuival ajal, kui ööpäeva keskmine välistemperatuur on üle +5°C, niisutada karjäärisiseseid teid ja platse (ei tohi kasutada kloriide);
4. tööde korraldus karjääris peab tagama, et avalikele teedele ei kanduks liiva ja tolmu;
5. kaevandamistöid ei ole lubatud teha ajavahemikus kella 22.00-st kuni 6.00-ni ja puhkepäevale eelneval ööl kella 00.00-st kuni 7.00-ni;
6. kaevandamistegevusest põhjustatud müra osas kaebuste esinemise korral on keskkonnaloa omajal kohustus mõõta mürataset aktiivse kaevandamistegevuse ja maavara väljaveo tingimustes kaebuse esitaja katastriüksusel. Mõõtmistulemused

- esitada ka loa andjale. Mõra piirtasemete ületamisel rakendada koheselt leevendusmeetmeid ja korraldada karjääri töö selliselt, et ületamisi ei esineks;
7. katendi koorimisel vallitada see koheselt (vähemalt 5 m kõrgusena) lähimate elamute suunale;
 8. katendi eemaldamist ei tohi teostada asustatud kõre sigimisveekogudele lähemal kui 300 m kõre sigimisperioodil 15.04.–15.07. Kui seire käigus on tuvastatud, et sigimist veekogus sel aastal ei toimu, siis on lubatud katendi eemaldamisega alustada enne 15.07;
 9. kui kooritud katendit või kaevandatud maavara on vaja alal ajutiselt ladustada, tuleb seda teha asustatud kõre sigimisveekogudest kaugemal kui 300 m;
 10. kändude juurimist teostada soojal aastaajal (üle +5°C), et pinnases varjuvad loomad (sh kõre ja kivisisalik) suudaksid vajadusel raadatavalt alalt ära liikuda;
 11. raadamist ja kaevandamist korraldada järkudena ehk osade kaupa, lähtudes seejuures Männiku kõre ja kivisisaliku püsielupaiga kaitse-eeskirjast ning OÜ Rewild töös nr 2023-4 „Männiku IX ja X liivakarjääride kõre ja kivisisaliku asurkondade seisundi ja perspektiivi analüüs, suunised kaevandamiseks ja korrastamiseks ning kava sihtliikide elupaikade kujundamiseks“ märgitud tsoonidest X-4 kuni X-8. Järgmist tsooni ei ole lubatud raadata ja kaevandada enne, kui eelmise tsooni varu on ammendatud ja ala tasandatud. Tsoonide X-5 ja X-6 vaheliseks piiriks on sirgjooneline lõik mäeeraldisel piiripunktide 20 ja 17 vahel. Järkudena raadamisel ja kaevandamisel hajutatakse pinnases varjuvate isendite suremusrisi;
 12. Männiku kõre ja kivisisaliku püsielupaigaga kattuv osas tuleb korrastada mäeeraldis ja selle teenindusmaa kõre elutingimustele vastavaks alaks – ala tuleb jätta avatud liivapinnasega ja rajada alale päikesele avatud liivavallid ja madalaveelised sigimisveekogud. Tagada, et ei tekiks alade kinnikasvamist. Elupaiga rajamisel tuleb tööde planeerimisele kaasata vastav ekspert ning järgida kõre kaitse tegevuskava. Püsielupaiga territooriumil ammendatud karjääriosade pinnasega katmine ja taasmetsastamine on keelatud, üksikpuude istutamine on lubatud;
 13. ulukite liikumisvõimaluste tagamiseks on ala tõkestamine (tarastamine) keelatud;
 14. vajalikud raadamistööd teostada väljaspool loomastiku ja linnustiku sigimisperioodi;
 15. raadamine on keelatud tsoonis X4 ning teenindusmaa lääneosas, piiripunktist 16 kuni 1.

1.3. Täiendavad keskkonnauuringud ei ole vajalikud.

Keskkonnaamet teavitab KeHJS § 12 lõike 1¹ punkti 2 kohaselt käesolevast KMH algatamata jätmisest 14 päeva jooksul ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded ning puudutatud isikuid ja teisi menetlusosalisi eraldi kirjaga.

2. ASJAOLUD JA ÕIGUSLIKUD ALUSED

2.1. OÜ INF Maavarad (kuni 25.08.2025 kehtinud ärinimega *EMG Karjäärid OÜ*; reg.kood 14273374, aadress Vana-Narva mnt 11b, Kiiu alevik, Kuusalu vald, 74604 Harju maakond; edaspidi ka *ettevõtte või arendaja*) on 06.05.2020 esitanud Keskkonnaametile taotluse (registreeritud KOTKAS-s 06.05.2020 menetluse nr M-109816 juurde) Männiku X liivakarjääri keskkonnavalda (edaspidi ka *kaevandamisloa*) saamiseks. Kuna ettevõtte oli 18.02.2020 Keskkonnaametile esitanud taotluse ka Männiku IX liivakarjääri keskkonnavalda saamiseks, palus Keskkonnaamet 22.05.2020 kirjaga nr DM-109816-4 arendajalt hiljemalt kuupäevaks 05.06.2020 selgitust, mis põhjusel on esitatud Tallinna-Saku liivamaardlas kaks eraldi

keskkonnaloa taotlust, kus Männiku X liivakarjääri mäeeraldis ja Männiku IX liivakarjääri mäeeraldis vahetult külgnevad. Samas kirjas viitas Keskkonnaamet ka asjaolule, et kuna taotletav Männiku X liivakarjääri mäeeraldis ning selle teenindusmaa külgnevad lõunaosas vahetult I kategooria kaitsealuse liigi *Bufo calamita* (kõre; EELIS kood KLO9101954) leiukohaga ning Männiku kõre ja kivisisaliku püsielupaigaga (EELIS kood KLO3000592), tuleb taotlust korrigeerida lähtuvalt liikide vajadustest.

Arendaja palus 26.05.2020 kirjaga (registreeritud KOTKAS-s 26.05.2020 numbriga DM-109816-5) pikendada vastamise tähtaega kahe nädala võrra tulenevalt soovist kohtuda sel teemal Keskkonnaameti spetsialistidega. Keskkonnaamet luges soovi põhjendatuks ning pikendas 27.05.2020 kirjaga nr DM-109816-6 vastamise tähtaega kuni 19.06.2020.

OÜ INF Maavarad esitas selgitused ja ettepanekud 19.06.2020 kirjaga nr 20-315 (registreeritud KOTKAS-s 22.06.2020 numbriga DM-109816-7). Keskkonnaamet analüüsis ettevõtte pakutud lahendusi ning asus 14.07.2020 kirjaga nr DM-109414-12 kokkuvõtvalt seisukohale, et ei saa lubada Männiku kõre ja kivisisaliku püsielupaiga kirdepoolse lahustüki ümbruses täiendavat allpool põhjaveetaset kaevandamist. Seega tuletas Keskkonnaamet 24.09.2020 kirjaga nr DM-109816-9 ettevõttele meelde, et ootab hiljemalt kuupäevaks 26.10.2020 vastavalt Keskkonnaameti selgitustele korrigeeritud taotlust või arvamust, kuidas menetlusega jätkata. Arendaja teatas 19.10.2020 kirjaga nr 20-370 (registreeritud KOTKAS-s 19.10.2020 numbriga DM-109816-10), et Männiku X liivakarjääri keskkonnaloa taotluse menetluse aspektid on tõstatatud aruteluks Keskkonnaministeriumis ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumis ning on ootamas sealseid seisukohti, mistõttu soovib menetluse jätkamist.

2.2. OÜ INF Maavarad esitas 18.01.2021 Männiku X liivakarjääri keskkonnaloa saamiseks parandustaotluse (registreeritud KOTKAS-s 18.01.2021 numbriga DM-109816-11), milles esinevad puudused palus Keskkonnaamet parandada 25.01.2021 kirjaga nr DM-109816-13. Arendaja esitas korrigeeritud taotluse 25.01.2021 (registreeritud KOTKAS-s 25.01.2021 numbriga DM-109816-14).

Männiku X liivakarjääri keskkonnaluba taotleti Harju maakonnas Tallinna linnas Nõmme linnaosas riigile kuuluval kinnistul Viljandi mnt 34a (katastritunnus 78401:101:4402). Mäeeraldis pindalaks taotleti 24,64 ha, teenindusmaa pindalaks 27,08 ha ning loa kehtivusajaks 15 aastat. Mäeeraldisega sooviti hõlmata Tallinna-Saku maardla (reg.kaardi nr 109) ehitusliiva aktiivse tarbevaru plokke 52 ja 53, hõlmates plokke osaliselt. Taotletav mäeeraldis ning selle teenindusmaa külgnesid lõunaosas vahetult I kategooria kaitsealuse liigi elupaigaga ning Männiku kõre ja kivisisaliku püsielupaigaga.

Keskkonnaamet kontrollis ettevõtte 25.01.2021 esitatud taotlusmaterjalide vastavust maapõueseadusele (*MaaPS*), keskkonnaministri 23.10.2019 määrusele nr 56 „Keskkonnaloa taotlusele esitatavad täpsustavad nõuded ja loa andmise kord ning keskkonnaloa taotluse ja loa andmekoosseis“ ning kas koos taotlusega oli esitatud keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (*KeHJS*) § 6¹ lõike 1 kohane teave. Esitatud taotlus vastas nõuetele, sisaldades muu hulgas KeHJS § 6¹ lõikes 1 nimetatud teavet.

2.3. Keskkonnaloa taotlus on 01.02.2021 avalikustatud ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded. Keskkonnaamet teavitas 01.02.2021 kirjaga nr DM-109816-17 ning kuupäeval 05.02.2021 ajalehes Harju Elu ilmunud teatega keskkonnaloa taotluse esitamisest ja avatud menetluse algatamisest keskkonnaseadustiku üldosa seaduse (*KeÜS*) § 46 lõike 1 punktides 1

ja 2 nimetatud isikuid.

Kooskõlas MaaPS § 49 lõikega 6 edastas Keskkonnaamet Männiku X liivakarjääri keskkonnaloo taotluse 29.01.2021 kirjaga nr DM-109816-16 Tallinna Keskkonna- ja Kommunaalametile arvamuse avaldamiseks. Tallinna Keskkonna- ja Kommunaalamet nõustus 04.02.2021 kirjaga nr 10-20/247-2 (registreeritud KOTKAS-s 08.02.2021 numbriga DM-109816-19) keskkonnaloo andmisega tingimusel, et juurdepääsuteedel transpordist põhjustatud tahkete osakeste tekke vähendamiseks ei kasutataks kloriide.

Keskkonnaamet edastas 08.02.2021 kirjaga nr DM-109816-20 arendajale tutvumiseks ja arvamuse andmiseks Tallinna Keskkonna- ja Kommunaalameti 04.02.2021 kirja nr 10-20/247-2 ja palus vastata hiljemalt 23.02.2021. Arendaja teatas 10.02.2021 kirjaga nr 21-422 (registreeritud KOTKAS-s 10.02.2021 numbriga DM-109816-21), et nõustub tingimusega.

2.4. Menetlusega jätkamiseks tuletas Keskkonnaamet arendajale 20.04.2021 kirjaga nr DM-109816-22 meelde, et kuna taotletavale alale plaanitakse laiendada kõre ja kivisisaliku püsielupaika, ei ole võimalik taotletaval alal allpool põhjaveepiiri kaevandada ning Keskkonnaamet ootab muudetud keskkonnaloo taotlust, et mäeeraldisega kattuv planeeritaval püsielupaigal ei toimuks veealust kaevandamist. Seonduvalt pikendas Keskkonnaamet sama kirjaga KMH algamise või algamata jätmise otsuse tegemise tähtaega kuni 25.10.2021.

Ettevõtte esitas 10.05.2021 parandustaotluse (registreeritud KOTKAS-s 10.05.2021 numbriga DM-109816-23), mille alusel asus Keskkonnaamet koostama KMH eelhinnangut. Taotluse muudatusi ja kaitsealuste liikide püsielupaiga laiendamise käimasolevat protsessi arvestades viibis eelhinnangu koostamine, mistõttu Keskkonnaamet pikendas 25.10.2021 kirjaga nr DM-109816-25 KMH algamise või algamata jätmise otsuse tegemise tähtaega kuni 31.01.2022.

2.5. Keskkonnaamet edastas KeHJS § 11 lõike 2² alusel 07.01.2022 kirjaga nr DM-109816-26 asjaomastele asutustele seisukoha võtmiseks ja arendajale tutvumiseks Männiku X liivakarjääri keskkonnaloo taotlusele koostatud eelhinnangu ja KMH algamise otsuse eelnõu, paludes seisukohta hiljemalt ühe kuu jooksul. Arvestades seisukohtade laekumisele kuluvat aega, pikendas Keskkonnaamet sama kirjaga KMH algamise või algamata jätmise otsuse tegemise tähtaega kuni 31.03.2022.

KMH algamise otsuse eelnõuga nõustusid Rahandusministeerium (kiri registreeritud KOTKAS-s 20.01.2022 numbriga DM-109816-27), Tallinna Keskkonna- ja Kommunaalamet (kiri registreeritud KOTKAS-s 02.02.2022 numbriga DM-109816-29), Terviseamet (kiri registreeritud KOTKAS-s 03.02.2022 numbriga DM-109816-30) ja Saku Vallavalitsus (kiri registreeritud KOTKAS-s 08.02.2022 numbriga DM-109816-31). Kaitseministeerium, Kiili Vallavalitsus ja Transpordiamet arvamust ei esitanud.

KMH algamisega ei nõustunud OU INF Maavarad, esitades oma argumendid ja kaitsealuseid liike käsitleva eksperthinnangu 28.01.2022 kirjaga nr 22-609 (registreeritud KOTKAS-s 28.01.2022 numbriga DM-109816-28). Keskkonnaamet kaalus ettevõtte põhjendusi ning täiendas eelhinnangut ja KMH algamise otsuse eelnõud vastavalt, lisades eelnõusse arendaja argumendid ning Keskkonnaameti põhjendused nendega arvestamise/mittearvestamise kohta. Kokkuvõtvalt jäi Keskkonnaamet seisukohale, et KMH algamine on siiski vajalik ning küsis 09.05.2022 kirjaga nr DM-109816-32 uuesti asjaomaste asutuste arvamust täiendatud eelhinnangule ja KMH algamise otsuse eelnõule, pikendades ühtlasi otsuse tegemise aega kuni 31.08.2022.

KMH algatamise otsuse täiendatud eelnõuga nõustused Kaitseministeerium (kiri registreeritud KOTKAS-s 31.05.2022 numbriga DM-109816-33), Saku Vallavalitsus (kiri registreeritud KOTKAS-s 03.06.2022 numbriga DM-109816-34), Tallinna Keskkonna- ja Kommunaalamet (kiri registreeritud KOTKAS-s 03.02.2022 numbriga DM-109816-35), Terviseamet (kiri registreeritud KOTKAS-s 08.06.2022 numbriga DM-109816-37) ja Rahandusministeerium (kiri registreeritud KOTKAS-s 09.06.2022 numbriga DM-109816-39). Kiili Vallavalitsus ja Transpordiamet arvamust ei esitanud.

KMH algatamisega ei nõustunud jätkuvalt OU INF Maavarad, soovides 06.06.2022 kirjaga nr 22-658 (registreeritud KOTKAS-s 07.06.2022 numbriga DM-109816-36) asjaolude selgitamiseks ja arutamiseks kohtuda Keskkonnaametiga ning seondult pikendada enda seisukoha andmise tähtaega kahe kuu võrra. Keskkonnaamet nõustus 08.06.2022 kirjaga nr DM-109816-38 seisukoha esitamise tähtaega pikendama kuni 10.08.2022.

2.6. Arendaja palus 10.08.2022 e-kirjaga (registreeritud KOTKAS-s 11.08.2022 numbriga DM-109816-40) pikendada KMH algatamise otsuse eelnõule arvamuse esitamise tähtaega, kuni on toimunud vahepealsed kohtumised ettevõtte ja Keskkonnaameti esindajate vahel. Keskkonnaamet pidas tähtaja pikendamise taotlust põhjendatuks ning palus 12.08.2022 kirjaga nr DM-109816-41 Männiku X liivakarjääri keskkonnaloa taotlusele KMH algatamise otsuse eelnõule esitada aramus hiljemalt 20.10.2022. Seondult pikendas Keskkonnaamet sama kirjaga KMH algatamise või mittealgatamise otsuse tegemise tähtaega kuni 20.12.2022.

Mitmete kohtumiste ja arutelude tulemusel lepitati kokku, et arendaja esitab vastavalt Keskkonnaameti antud lähteülesandele täiendatud eksperthinnangu, mis käsitleks taotletavates Männiku IX ja X liivakarjäärides kaevandamise võimalikkust ja sellega kaasnevat mõju kaitsealustele liikidele. 04.10.2022 toimunud ühisel nõupidamisel arutati veelkord KMH algatamisega seonduvat. Keskkonnaamet märkis, et eksperthinnangut tuleks täiendada selliselt, et tekiks veendumus kõre ja kivisisaliku pikaajalise püsijäämise kohta, kui kaevandamine toimuks soovitud alal. Samuti lepitati kokku, et ettevõtte esitab taotluse Keskkonnaameti 12.08.2022 kirjas määratud seisukoha andmise tähtaja pikendamiseks.

Arendaja edastas kõre ja kivisisaliku inventuuri aruande ja esialgse seisukoha KMH algatamise otsuse eelnõule 19.10.2022 kirjaga nr 22-707 (registreeritud KOTKAS-s 24.10.2022 numbriga DM-109816-42). Ettevõtte oli jätkuvalt seisukohal, et Männiku X liivakarjääris kavandatava tegevuse mõju kaitsealustele liikidele ning leevendusmeetmed saab välja selgitada eksperthinnanguga ning KMH algatamine ei ole vajalik ega põhjendatud. Ühtlasi palus ettevõtte pikendada seisukoha andmise tähtaega kuni täiendatud eksperthinnangu valmimiseni. Keskkonnaamet tutvus esitatud inventuuriga, kaalus ettevõtte põhjendusi ning nõustus 07.11.2022 kirjaga nr DM-109816-43 pikendama täiendatud eksperthinnangu ja KMH eelhinnangu eelnõule arvamuse esitamise tähtaega kuni 01.03.2023. Seondult pikendas Keskkonnaamet Männiku X liivakarjääri keskkonnaloa taotlusele KMH algatamise või algatamata jätmise otsuse tegemise tähtaega kuni 10.04.2023.

Ettevõtte edastas 20.12.2022 kirjaga nr 22-741 (registreeritud KOTKAS-s 21.12.2022 numbriga DM-109816-44) Keskkonnaametile kooskõlastamiseks eksperthinnangu täiendamise lähteülesande, mille Keskkonnaamet vaatas läbi ning leidis, et see ei ole esitatud kujul piisav. Keskkonnaamet andis 26.01.2023 kirjaga nr DM-109816-45 ettevõttele tagasiside, kuidas tuleks lähteülesannet täpsustada ning millistele küsimustele peab eksperthinnang andma vastused. Lähtuvalt eeltoodud põhjustest palus arendaja 10.02.2023 kirjaga nr 23-770 (registreeritud KOTKAS-s 13.02.2023 numbriga DM-109816-46) pikendada täiendatud

eksperthinnangu esitamise ja KMH eelhinnangu eelnõule arvamuse andmise tähtaega kuni 07.04.2023. Keskkonnaamet nõustus 13.02.2023 kirjaga nr DM-109816-47 tähtaegu pikendama kuni 07.04.2023.

OÜ INF Maavarad edastas 10.04.2023 kirjaga nr 23-802 (registreeritud KOTKAS-s 12.04.2023 numbriga DM-109816-48) kõre ja kivisisaliku täiendatud eksperthinnangu ning seisukoha Männiku X liivakarjääri keskkonnaloa taotlusele KMH algatamise otsuse eelnõule. Ettevõtte jäi seisukohale, et kavandatavale tegevusele KMH algatamine ei ole vajalik ega põhjendatud, kuna kaitsealuste liikidega seonduvat on piisava põhjalikkusega käsitletud eksperthinnangus. Sama kirjaga tõi ettevõtte välja, et Männiku IX ja X liivakarjäärade keskkonnaloa taotlusi tuleb korrigeerida lähtuvalt eksperthinnangus esitatud kaalutlustest ning soovis muudatuste ulatuse osas konsulteerida Keskkonnaametiga.

Keskkonnaamet andis 14.06.2023 kirjaga nr DM-109816-49 ettevõttele teada, et on täiendamas KMH eelhinnangut ja edastamas seda menetlusosalistele arvamuse avaldamiseks, mistõttu pikendab Männiku X liivakarjääri keskkonnaloa taotlusele KMH algatamise või algatamata jätmise otsuse tegemise tähtaega kuni 14.08.2023. Kuna märgitud tähtajaks ei saadud KMH eelhinnangut vajalikus ulatuses veel täiendatud ega menetlusosalistele arvamuse andmiseks saadetud, pikendas Keskkonnaamet 13.10.2023 kirjaga nr DM-109816-50 KMH algatamise või algatamata jätmise otsuse tegemise tähtaega kuni 13.12.2023. Vahepeal toimus arendaja ja Keskkonnaameti vahel kohtumine, kus arendaja informeeris soovist muuta taotlust. Kuna kuupäevaks 12.12.2023 ei olnud parandustaotlust laekunud, pikendas Keskkonnaamet 12.12.2023 kirjaga nr DM-109816-51 KMH algatamise või algatamata jätmise otsuse tegemise tähtaega kuni 13.05.2024.

2.7. Arendaja esitas **29.04.2024** parandustaotluse nr **T-KL/1003618-5**, mis on registreeritud KOTKAS-s 29.04.2024 numbriga DM-109816-52. Männiku X liivakarjääri keskkonnaloa parandustaotlusele KMH eelhinnangut täiendama asumise hetkeks oli jõustunud Riigikohtu halduskollegiumi 14.03.2024 otsus kohtuasjas nr 3-20-1657, mille kohaselt tuleb keskkonnakaitseloa menetlustes hinnata riigi huvi, loodusvarade otstarbekat kasutamist ning keskkonnamõju (sh kumulatiivset mõju) põhjalikumalt, kui nägi ette varasem praktika. Selleks, et välistada ebaõigete otsust tegemist, oli vaja täiendada senist eelhinnangute koostamise tööpraktikat. Keskkonnaamet võttis uued juhendid kasutusele 10.09.2024 ning menetlustega seonduv info vaadati läbi uute juhendite alusel. Kuivõrd antud toimingutes varasem praktika puudus, võttis see aega. Samuti on Tallinna-Saku liivamaardla olemuselt komplekssem (suur arv mäeeraldisi, erinevad piirangud sh kaitsealused liigid, piiranguvööndid, võimalikud hüdrogeoloogilised iseärasused, rajatavad suured taristuobjektid), mistõttu vajab sinna taotletavatele mäeeraldistele keskkonnalubade andmine enne otsuste tegemist täiendavat analüüsi. Arvesse tuli võtta ka ettevõtte esitatud Männiku IX liivakarjääri keskkonnaloa taotlust (menetlus nr M-125171) ning projekteeritavat Männiku kõre ja kivisisaliku püsielupaika, mille laiendus ja lõplikud piirid kinnitati 21.02.2025 (EELIS kood KLO3000592).

Eeltoodud põhjustel viibis Männiku X liivakarjääri keskkonnaloa taotlusele eelhinnangu ja KMH algatamise või algatamata jätmise otsuse eelnõu koostamine. Keskkonnaamet pikendas 18.07.2024 kirjaga nr DM-109816-54 KMH algatamise või algatamata jätmise otsuse tegemise tähtaega kuni 01.12.2024, 27.02.2025 kirjaga nr DM-109816-56 kuni 01.07.2025 ja 30.06.2025 kirjaga nr DM-109816-57 kuni 01.10.2025.

2.8. KeHJS § 3 lõike 1 punkti 1 kohaselt hinnatakse keskkonnamõju, kui taotletakse tegevusluba või selle muutmist ning tegevusloa taotlemise või muutmise põhjuseks olev kavandatav tegevus toob eeldatavalt kaasa olulise keskkonnamõju.

KeHJS § 11 lõike 2 kohaselt otsustaja vaatab tegevusloa taotluse läbi ning teeb otsuse keskkonnamõju hindamise (KMH) algatamise või algatamata jätmise kohta KeHJS § 6 lõikes 2 nimetatud valdkondade tegevuse ja KeHJS § 6 lõikes 2¹ viidatud tegevuse korral õigusaktis sätestatud tegevusloa taotluse menetlemise aja jooksul, kuid hiljemalt 90. päeval pärast KeHJS § 6¹ lõikes 1 loetletud teabe saamist. KeHJS § 9 lõike 1 kohaselt on otsustaja tegevusloa andja, MaaPS § 48 kohaselt annab kaevandamisloa Keskkonnaamet. Seega on Keskkonnaamet otsustajaks KeHJS tähenduses.

KeHJS § 6 lõike 2 punkti 2, § 6¹ lõike 3, § 11 lõigete 2 ja 4 ning KeHJS § 6 lõike 4 alusel kehtestatud Vabariigi Valitsuse 29.08.2005 määruse nr 224 „Tegevusvaldkondade, mille korral tuleb anda keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhindang, täpsustatud loetelu“ § 1 lõike 1 ja § 3 punkti 4 kohaselt peab otsustaja andma eelhindangu selle kohta, kas pealmaakaevandamine kuni 25 hektari suurusel alal on eeldatavalt olulise keskkonnamõjuga tegevus või mitte ning otsustama KMH algatamise või algatamata jätmise üle.

KeHJS § 11 lõike 2³ järgi KMH vajalikkus otsustatakse, lähtudes eelhindangust (vt ptk 3) ja asjaomase asutuse seisukohast (seisukohad ning selgitused nendega arvestamise või arvestamata jätmise kohta, vt ptk 4). KeHJS § 11 lõike 4 kohaselt, kui kavandatava tegevuse KMH algatamise või algatamata jätmise otsus tehakse KeHJS § 6 lõike 2 või 2¹ alusel, lisatakse otsusele eelhindang.

3. EELHINNANG

KeHJS § 6¹ lõike 3 kohaselt annab Keskkonnaamet eelhindangu arendaja esitatud ja muu asjakohase teabe alusel ning lähtudes kavandatavast tegevusest, selle asukohast ja eeldatavast keskkonnamõjust. Eelhindangu sisu täpsustatud nõuded on KeHJS § 6¹ lõike 5 alusel kehtestatud keskkonnaministri 16.08.2017 määrusega nr 31 „Eelhindangu sisu täpsustatud nõuded“ (*määrus nr 31*).

Keskkonnaamet on eelhindangu andmisel kasutanud järgmisi materjale:

1. Männiku X liivakarjääri keskkonnaloa taotlus ja selle lisad, sh KeHJS § 6¹ lõike 1 kohane teave;
2. Maa- ja Ruumiameti geoportaali kaardirakendused;
3. Harju maakonnaplaneering 2030+ (kehtestatud riigihalduse ministri 09.04.2018 käskkirjaga nr 1.1-4/78);
4. Metsaregister;
5. Nõmme linnaosa üldplaneering (kehtestatud Tallinna Linnavolikogu 23.09.2021 otsusega nr 106);
6. Kõre ja kivisisaliku püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri (RT I, 11.02.2025, 2)

3.1. Kavandatav tegevus

3.1.1. Tegevuse iseloom ja maht

Taotletav Männiku X liivakarjäär asub Harju maakonnas Tallinna linnas Nõmme linnaosas riigile kuuluval kinnistul Viljandi mnt 34a (katastritunnus 78401:101:4402, registriosa nr

13925050, sihtotstarve üldkasutatav maa), mille riigivara valitseja on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ja volitatud asutus Maa- ja Ruumiamet. Taotletav mäeeraldis koosneb kahest lahustükist, mäeeraldise kogupindala on 19,81 ha ja teenindusmaa kogupindala 24,68 ha.

Taotletav mäeeraldis hõlmab Tallinna-Saku liivamaardla (registrikaart nr 109) ehitusliiva aktiivse tarbevaru plokke 52 (veepealne) ja 53 (veealune), hõlmates plokke osaliselt. Pindalaliselt on mäeeraldise moodustamisel aktiivse tarbevaru plokkidest välja jäetud tarbevaru plokkide lääneserv laiusega 15 m pindalal 2,20 ha, plokkide keskosa pindalal 2,58 ha ja plokkide lõunaosa pindalal 0,95 ha, kus on ette nähtud olemasoleva puistu säilitamine kõrele ja kivisisalikule soodsate elutingimuste loomiseks. Vertikaalselt hõlmab mäeeraldise ülemine lahustükk pindalal 11,11 ha nii ülalpool kui allpool põhjaveetasest levivatest aktiivse tarbevaru plokkidest kogu kasuliku kihi kuni geoloogilise uuringuga määratud lamami. Mäeeraldise alumine lahustükk pindalal 8,7 ha hõlmab endas allpool keskmist veetasest (plokk 53) 0,31 m paksuse kasuliku kihi, mis jääb liigikaitseliste tööde põhjatervikuks. Allpool keskmist põhjaveetasest levivat materjali ei ole antud alal lubatud kaevandada. Antud põhjatervikusse jääb ka 0,89 m paksune kiht veepealsest varust (plokk 52 aT) ehk kokku jäetakse liigikaitseliste tööde jaoks 1,2 m paksune põhjatervik.

Taotletava Männiku X liivakarjääri teenindusmaa läänepoolne osa külgneb Männiku liivakarjääriga (keskkonnaluba nr KMIN-135, kehtiv kuni 26.05.2045, loa omaja AS Silikaat) ning kattub Raku (tehis)järve (keskkonnaregistri kood VEE2006030) veekaitse- ja kalda piiranguvööndiga. Raku järv on tekkinud varasema kaevandamise tulemusena, kattub aktiivse tarbevaruga ja on varasemalt korrastamata, seega ei tulene sellest kaevandamistegevusele kitsendavaid piiranguid. Männiku X liivakarjääri mäeeraldis ja teenindusmaa jäävad sama ettevõtte poolt taotletavast Männiku IX liivakarjäärist ca 15-20 m kaugusele.

Taotletava mäeeraldise teenindusmaa külgneb lõunaservas vahetult riigikaitselise objekti, Männiku harjutusväli (VID kood 51) piiranguvööndiga.

Taotletava karjääri lõunapoolne lahustükk kattub Männiku kõre ja kivisisaliku püsielupaigaga (EELIS kood KLO3000592). Nimetatud alal asuva veepealse varu kaevandamise lubamist on võimalik kaitse-eeskirja alusel kaaluda. Männiku kõre ja kivisisaliku püsielupaigas on kaitse-eeskirja (keskkonnaministri 12.07.2006 määruse nr 51 (edaspidi ka *määrus nr 51*) § 4 lg 4 p 1) kohaselt lubatud püsielupaiga valitseja nõusolekul maavara kaevandamine, välja arvatud 50 meetri raadiuses kõre kudemisveekogude ümbruses ja üldjuhul allpool põhjavee piiri.

Taotletava mäeeraldise piiresse jääva aktiivse tarbevaru maht on 2 328 tuh m³, mida ei saa kogumahuks kaevandada. Kaevandamise käigus kujundatakse mäeeraldise nõlvadele ohutud kalded, mis sõltuvad nõlvu moodustavast materjalist ja veetasemest ehk ülalpool veetasest on peeneteralise liiva ohutu püsinurk 25 - 26° (nõlvus 1:2) ja allpool veetasest keskmiseteralise liiva ohutu püsinurk 18° (nõlvus 1:3). Kaevandatava varu maht väheneb nõlvatervikutesse jääva varu võrra. Samuti jäetakse tervik mäeeraldise alumise lahustüki põhja, kus ei kaevandata – põhjatervik on vajalik liigikaitseliste tööde tegemiseks (kõrede sigimistiigid). Mäeeraldise põhjale jäetava põhjaterviku paksus on 1,2 m, hõlmates endas nii veepealset kui ka veealust varu.

Taotletava mäeeraldisega hõlmatavad varukogused on järgmised:

52 plokk – ehitusliiv, aktiivne tarbevaru: 413 tuh m³, kaevandatav varu: 321 tuh m³

53 plokk – ehitusliiv, aktiivne tarbevaru: 1 915 tuh m³, kaevandataav varu: 1 212 tuh m³

Kokku on ehitusliiva aktiivne tarbevaru 2 328 tuh m³ ja kaevandataav varu 1 533 tuh m³.

Taotletav Männiku X liivakarjäär on uus mäeeraldis, millel kaevandamise keskmiseks aastamääraks taotletakse 100 tuh m³. Maavara kasutusalaadeks on teede- ja üldehitus. Keskkonnaloa kehtivusajaks taotletakse 15 aastat ja kaevandatud maa kavandatakse korrastada kaitsealustele liikidele sobivaks elupaigaks ning tehisveekoguks.

Mäenduslikud kaevandamistingimused ei ole väga keerulised. Kaevandamiseks taotletav varu asub nii peal- kui allpool põhjaveetasel. Mäeeraldis ülemises lahustükis on kasuliku kihi keskmine paksus 18,3 m, mis levib nii ülalpool kui allpool põhjaveetasel. Ülalpool põhjaveetasel levib keskmiselt 1,3 m paksune ehitusliiva nõuetele vastav materjal ja allpool põhjaveetasel põhiliselt ehitusliiva nõuetele vastav materjal keskmise paksusega 17,0 m. Mäeeraldis alumine lahustükk hõlmab endas veepealset kasulikku kihti keskmise paksusega 3,1 m, mille moodustab ehitusliiv ja veealust 0,3 m paksust liigikaitselise eesmärgiga lisanduvat kasulikku kihti, mille moodustab samuti ehitusliiv. Geoloogiliselt jätkub kasulik kiht sügavuti ning selle keskmine paksus allpool veetasel on 14,0 m.

Karjääri avamine algab ettevalmistustöödega. Esmalt raadatakse mets, millele järgneb kändude juurimine ja katendi eemaldamine. Männiku X liivakarjääris moodustab katendi kasvukiht (muld), kõrge huumuse sisaldusega liiv ja savikas aleuriit. Katendi paksus on keskmiselt 1,0 m. Suurimad katendi paksused on taotletava mäeeraldis lääneosas. Katendi kogumaht on 199 tuh m³ (sellest mulla maht 119 tuh m³). Kasvukihi omaduste säilitamiseks ei ladustata materjali kõrgemates kui 3 m puistangutes. Kasvukihi materjal on valdavalt mahus planeeritud turustada. Pärast kasvukihi eemaldamist eemaldatakse ülejäänud katend, milleks on orgaanikarikas liiv. Orgaanikarikast liiva kasutatakse 5 m kõrguse müratõkkevalli rajamiseks mäeeraldis idapiirile. Kuna kaevandamiseks taotletava ala lõunapoole lahustükk kattub I kaitsekategooria liigi püsielupaigaga, ei ole selle taasmetsastamine ja seetõttu ka orgaanikarikka kihi kasutamine täies mahus lubatud. Alale üksikpuude istutamine on lubatud.

Kuna kaevandamiseks taotletav ala osaliselt kattub I kaitsekategooria liigi püsielupaigaga, on kaevandamise võimalikkust analüüsitud OÜ Rewild töös nr 2023-4 „Männiku IX ja X liivakarjääride kõre ja kivisisaliku asurkondade seisundi ja perspektiivi analüüs, suunised kaevandamiseks ja korrastamiseks ning kava sihtliikide elupaikade kujundamiseks“. Nimetatud töö kohaselt tuleks kinni pidada järgmistest tingimustest:

1. kuna aktiivselt kaevandataav ala on elupaigana ajutiselt sobimatu, siis tuleb raadamist ja kaevandamist korraldada järkude kaupa;
2. alal tuleb säilitada mõned algse pinnasega puude ja põõsastega kaetud ribad ja „saared“, mis säilitavad soodsama mikrokliima ning kus kõred ja kivisisalikud saavad varjuda;
3. korrastamisel rajada lagedatele liivaväljadele taimestatud alasid, milleks kasutada kõrvalolevatelt aladelt kooritud katendit (mättaid);
4. kivisisaliku elupaiga kujundamiseks tuleb rajada liivasest pinnasest (sh huumusevaene katend) vaalud;
5. rajada juurde kõre sigimisveekogusid ning seejuures jälgida, et nende vahemaa ei ületaks 1 km, et asurkond oleks sidus ja ühtne. Sigimisveekogusid ei tohiks rajada kohtadesse, kus kõrelele on inimtekkelised ohud (nagu tihe liiklus, reostus, elupaiga häiring jms). Aktiivse kaevandamise aladest ja tiheda liiklusega piireteta teedest peavad sigimisveekogud jääma vähemalt 300 m kaugusele.

Männiku X liivakarjääris tuleks seega liigikaitselistel eesmärkidel kaevandada etapiviisiliselt tsoonide kaupa. See tähendab, et kaevandamist (või muud tegevust) alustatakse taotletava mäeeraldise kaguosast edasise suunaga loodesse. Vastavalt teostatud ökoloogilisele uuringule on kaevandamistegevusele määratud järgnevad alusprintsüübid:

- korraga võib kaevandada üht veepealse kaevandamise tsooni;
- järgmise tsooni raadamisega võib alustada alles kolme aasta möödumisel tingimusel, et eelmise tsooni varu on ammendatud ja ala korrastamist alustatud;
- ala peab olema korrastatud hiljemalt üks aasta pärast tsooni varu ammendamist ning eelistatult alustatakse korrastamisega samas tsoonis paralleelselt kaevandamisega;
- korrastatud ala tuleb regulaarselt hooldada, et tagada selle kestlik sobivus sihtliikidele.

Juurdepääsu kaevandatavale alale hetkel ei ole. Juurdepääs karjäärile kavandatakse karjääri põhja- või idaosast, vastavalt Raku tehnoparki teenindava Karuse tänava (tee nr 7841461) kaudu või otseühendusena Tallinna-Rapla-Türi tugimaanteele (tee nr 15). Pärast keskkonnavalda väljastamist saab hakata tegelema väljaveotee projekteerimisega ning loa taotleja eelistatud variandiks on Karuse tänav. Jooksvalt võib tekkida ka täiendavaid väljaveo alternatiive.

Taotletava Männiku X liivakarjääri korrastamise suunaks on kaitsealustele liikidele sobilik elupaik ja tehisveekogu. Pärast varu ammendamist on kavandatud kujundada mäeeraldise alale ca 11 ha suurune tehisveekogu ja ca 8 ha suurune liivane ala, mis sobib kõrele ja kivisisalikele. Männiku kõre ja kivisisalike elupaiga rajamisel tuleb tööde planeerimisele kaasata vastav ekspert.

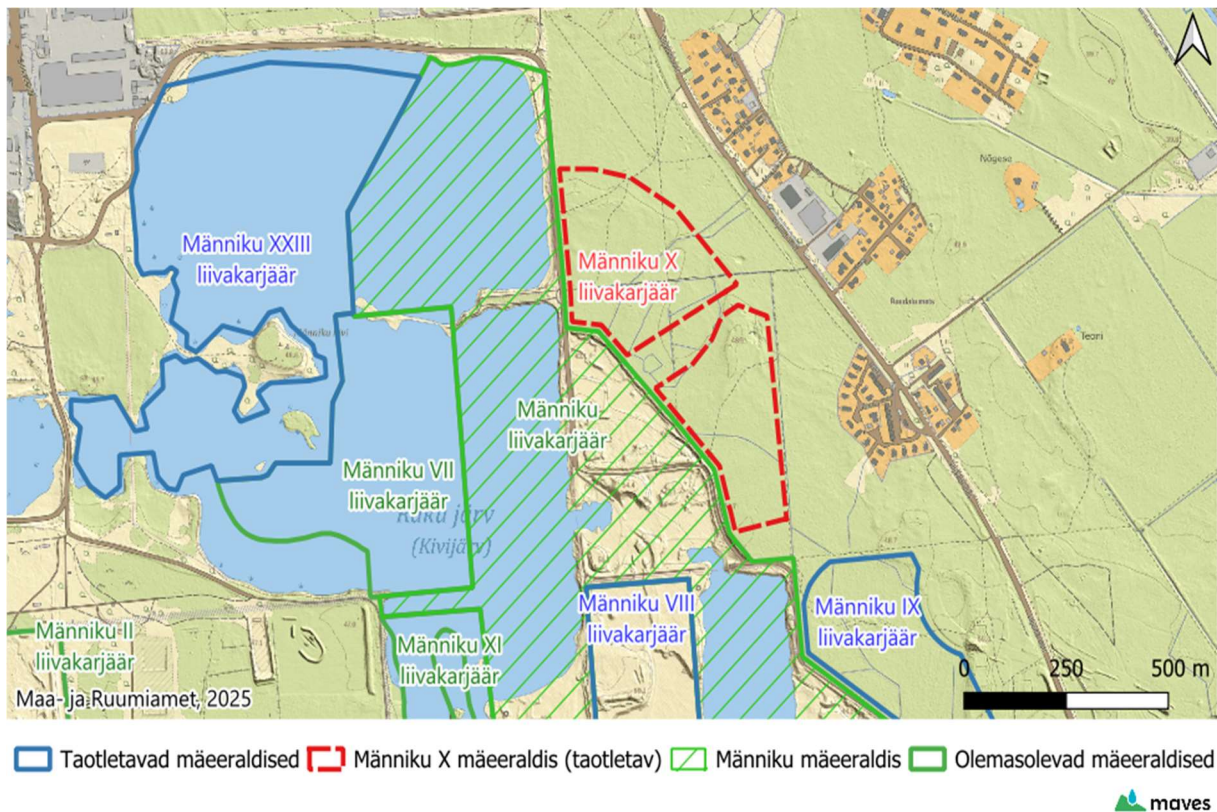
Kaevandamise keskmiseks aastamääraks on kavandatud 100 tuh m³. Kaevandamise keskmine aastamäär ei kohusta loa omanikku karjäärist vastavat kogust materjali aasta jooksul kaevandama. Reaalsed karjääris kaevandatavad varu kogused aasta lõikes sõltuvad kaevandamisloa omaniku tööplaanidest ja materjali vajadusest. Kaevandatav materjal kavandatakse realiseerida teede- ja üldehituseks.

Maavaravaru väljatakse pöördkopp-ekskavaatoriga ja pinnasepump-süvendajaga, materjali väljavedu karjäärist toimub autotranspordiga. Kaevandamine toimub põhjaveetasel alandamata ning on kavandatud teostada järgnevalt:

- väljatakse pöördkopp-ekskavaatoriga veepealne maavara,
- seejärel veealune maavara ekskavaatori kaevesügavuse piires ning
- viimases etapis kasutatakse ülejäänud veealuse maavara väljamisel ujuvat pinnasepump-süvendajat.

Pinnasepump-süvendajaga pumbatakse liiv mööda torustikku settebasseini, kust vesi valgub tagasi veekogusse. Peale vee väljanõrgumist laaditakse liiv kalluritele, milleks kasutatakse kas kopplaadurit või pöördkopp-ekskavaatorit.

Enne kaevandamise alustamist tuleb koostada kaevandamisprojekt, milles määratakse täpsem kaevandamise tehnoloogia ja mäetööde ajaline ning ruumiline areng. Pärast varu ammendamist tuleb kaevandatud maa korrastamiseks koostada korrastamisprojekt. Ala tehniline korrastamine (nõlvade kujundamine) on otstarbekas teha paralleelselt mäetöödega.

3.1.2. Tegevuse seosed asjakohaste strateegiliste planeerimisdokumentidega ning lähipiirkonna praeguste ja planeeritavate tegevustega

Maapõuepoliitika põhialused aastani 2050 näeb ette, et

Seatud tingimus	Vastavus
Hinnata tuleb maapõue kasutamisega seotud olulisemad keskkonna-, majanduslikud ja sotsiaalsed mõjud	Käesolev eelhindang täidab keskkonnale avalduvate mõjude hindamise ülesannet
Liiva tuleb kasutada maksimaalse lisandväärtusega, vältides raiskamist ja liigset jäätmeteket	Kaevandatud maavara edasine kasutamine ei ole käesoleva eelhindangu teema
Kaevandamistegevus karjääris peab toimuma kooskõlas ruumilise planeerimisega ja vältima konflikte teiste maakasutusviisidega	Seost kohaliku omavalitsuse üldplaneeringuga on kirjeldatud käesolevas peatükis

Harju maakonnaplaneeringu kohaselt on maavarade kaevandamise üldised tingimused, sh maardlate ja maavara kaevandamisest mõjutatud alade kasutustingimustes ära toodud alljärgnev:

- Maardlate kasutuselevõtul tuleb vältida võimalusel alasid, mis asuvad väärtuslikel põllumajandusmaadel, väärtuslikel maastikel, rohelistes võrgustikus ja linnade puhkealadena määratud linnade rohevööndis. Juhul, kui nimetatud aladel on kaevandamine majanduslikult

otstarbekas, tuleb kaaluda eelnevalt kaasnevaid mõjusid väärtuslikele maastikukomponentidele.

- Väärtusliku põllumajandusmaa, väärtusliku maastiku, rohelise võrgustiku ja linnade rohevööndi toimimise tagamisega tuleb arvestada kaevandamisloale tingimuste seadmisel, korrastamistingimuste andmisel ja nende alusel korrastamisprojekti koostamisel. Vajadusel tuleb lisada kaevandamisloale tingimused leevendavate meetmete rakendamiseks.

- Kasutuselevõetud maardlates tuleb varud maksimaalselt ammendada ning alad majandustegevuse lõppemisel korrastamisprojekti abil korrastada, et võimaldada maade edasist kasutust kas põllu- või metsamaana, puhkeala või ehitusalana.

- Turba kaevandamiseks tuleb eelistada juba kuivendusest rikutud alasid.

Viljandi mnt 34a kinnistu maakasutuse sihtotstarbeks on määratud üldkasutatav maa 100%. Harju maakonnaplaneeringu kaardi *Ruumilised väärtused* kohaselt kattub kaevandamiseks taotletav ala rohekoridoriga. Kavandatav kaevandamiskoht asub kasutuselevõetud maardlas ning varude väljamise järgselt kavandatakse ala korrastada korrastamisprojekti alusel kaitsealuste liikide elupaigaks ja tehisveekoguks. Mäeeraldise kasutuselevõtmisel toimub raadamine etappide kaupa ja tervet ala ei paljandata korraga.

Nõmme linnaosa üldplaneeringu kohaselt

Seatud tingimus	vastavus
Männiku X liivakarjäär on määratletud kui mäetööstusmaa	Vastab planeeringule
Männiku X liivakarjäär asub rohealal	Mäeeraldis plaanitakse korrastada osalt maismaa alaks, mis sobib ühtlasi ka rohealaks. Kuna ala on ühtlasi planeeringus ka mäetööstusmaa juhtotstarbega kavandatud, siis järelikult on nende kahe funktsiooni vastuoluga arvestatud
On soovitatav mitte laiendada Raku järve piirkonnas kaevandamist Raku järve ja Viljandi maantee vahelisele metsaalale enne, kui muudelt aladelt on liivavarud ammendatud	Ei vasta planeeringule.

Tallinna Keskkonna- ja Kommunaalamet nõustus 04.02.2021 kirjaga nr 10-20/247-2 Männiku X liivakarjääri keskkonnaloa andmisega tingimuslikult, mis tähendab, et kohaliku omavalitsuse üksus ei ole näinud vastuolu planeeringuga. Keskkonnaloale kavandatakse seada tekkida võivate häiringute leevendamiseks asjakohased kõrvaltingimused. Seega ei ole kavandatav tegevus vastuolus Harju maakonnaplaneeringus ja Nõmme linnaosa üldplaneeringus sätestatuga.

Harju maakonnaplaneeringu „Rail Baltic raudtee trassi koridori asukoha määramine“ kohaselt jääb raudteekoridor mäeeraldisest kilomeetri kaugusele kagusse. Vahemaa on eelduslikult piisavalt suur, et mäeeraldise ja raudtee mõjud oluliselt ei kattu. Raudteega seonduvalt ehitatakse Kangru liiklussõlm. Liiklussõlm jääb mäeeraldisest 350 m kaugusele. Pole välistatud, et liiklussõlmel tekkiv liiklusrüütu ja mäeeraldisel tekkiv tööstusrüütu ei kattu.

Liiklusmürale ja tööstusmürale kehtivad erinevad normid ja nendest tulenevat müra taset arvutatakse eraldi.

Männiku X liivakarjääri mäeeraldist ümbritsev piirkond on tugeva antropogeense mõjuga maastik, kus suuremad rohealad on säilinud Männiku raba ja selle ümbruses. Tallinna lähiala rohevõrgustikku killustab Rail Balticu trassikoridor ning tulevikus killustub võrgustik veelgi Tallinna väikese ringtee ja Kangru liiklussõlme mõjul. Seetõttu on nimetatud karjääri ümbrus juba praegu killustatud erinevate kavandatavate taristuobjektide tõttu. Männiku raba tugiala on linnalähedane rohevõrgustiku osa, mille sidusust on juba varem oluliselt vähendanud ulatuslik kaevandamistegevus, sealhulgas nii turba- kui ka liivakaevandamine. Männiku raba ühendub ida- ja kirdeosas Ülemiste järve ümbruse rohealadega ning lõunas Tallinna ringtee lähedal asuvate looduslike aladega.

Taotletava Männiku X liivakarjääri ja Viljandi maantee vahele jääb enam kui 100 m laiune metsariba. Sellest tulenevalt ei avalda taotletava Männiku X liivakarjääri alal liiva kaevandamine roheala kontekstis olulist täiendavat negatiivset mõju. Kui kaevandamise ala ei tarastata, säilib sidusus, mis on juba praegu piiratud ulatusega ning tagatud kitsa rohekoridori näol. Kuigi kaevandamine võib suurulukite jaoks roheala toimimist negatiivselt mõjutada, on see mõju mingil määral leevendatav. Selleks on oluline vältida ala tarastamist, säilitades loomade liikumisvõimaluse. Samuti on kaevandamist ja raadamist planeeritud teostada etappidena, mis aitab mõjusid leevendada.

Taotletava Männiku X liivakarjääri mäeeraldise kasutuselevõtt toob kaasa raadamise, mille tulemusel asendub rohevõrgustikku jääv metsamaa lageda liivikuga ja tehisveekoguga. See uus maastik sobib kaitsealustele liikidele, eriti veekogude läheduses. Praegusega võrreldes omandab ala teistsuguse loodusväärtuse, mistõttu kaevandamine ei too eeldatavasti kaasa olulist negatiivset mõju nende liikide püsielupaikadele. Praegune taotletav Männiku X liivakarjääri ala on metsamaa osaliste raielankidega, mistõttu puuduvad hetkel kõre ja kivisisaliku jaoks vajalikud avatud liivikud, mida saab aga luua kaevandamisala korrastamisel. Kaevandamisjärgsel korrastamisel on oluline luua avatud liivikuid ja sobivaid niiskeid elupaiku, mis toetavad kõrede populatsiooni laienemist.

Seega, roheala toimimise ja kaitsealuste liikide võimalikult soodsa seisundi tagamiseks kantakse antavale loale kõrvaltingimused, mille täpne sõnastus on toodud käesoleva kirja punktis 1.2.

Taotletav mäeeraldis jääb Raku (tehis)järve veekaitse- ja kalda piiranguvööndisse. Raku järv on tekkinud varasema kaevandamise tulemusena, kattub aktiivse mäeeraldisega Männiku liivakarjäär ja on varasemalt korrastamata, seega ei tulene sellest kaevandamistegevusele kitsendavaid piiranguid.

Alates 1964. aastast on Tallinn-Saku maardlas varu arvutamisega lõppenud geoloogilisi uuringuid tehtud enam kui kümnel korral, maardlal on rajatud rohkem kui 2 000 puurauku ja šurfi, analüüsitud proovide arv ületab 12 000 (V. Jürgenson, 1998). Tegemist on olulise tähtsusega maardlaga, mistõttu on piirkond mõjutatud pikaajalisest kaevandamisest. Tallinna-Saku maardlas on 19 aktiivset mäeeraldist, mis tagavad eelkõige Tallinna ja Harjumaa ehitusobjektide varustuskindluse ehitusliiva osas.

Ümbruskonna maad (mis ei ole hõlmatud kaevandamisega või selle tagajärjel tekkinud veekogu) on valdavalt kaetud metsaga või kasutusel tootmis- ja ärimaadena. Männiku X

liivakarjääri avamine ja töötamine ei piira ümbruskonnas kaevandamist, metsamaade kasutamist ega metsa hooldamist ja kasvatamist.

Taotletavast mäeeraldisest idasse ca 150 m kaugusele jääb Tallinn-Rapla-Türi maantee (Viljandi maantee). Tegemist on hajaasustusega, lähimad elamud asuvad mäeeraldisest ca 145 m ida suunas Riida ja Pinu tänava eramute alal (30 eramut). Lähimad majad on katastriüksustel Pinu tn 19 (78404:404:0310), Pinu tn 17 (78404:404:0300), Pinu tn 15 (78404:404:0290), Pinu tn 13 (78404:404:0280), Pinu tn 11 (78404:404:0270), Pinu tn 9 (78404:404:0260), Pinu tn 7 (78404:404:0250), Pinu tn 5 (78404:404:0240), Riida tn 11 (78404:404:0220), Riida tn 1 (78404:404:0170), Riida tn 3 (78404:404:0180), Riida tn 5 (78404:404:0190), Riida tn 7 (78404:404:0200), Riida tn 9 (78404:404:0210), Riida tn 13 (78404:404:0230). Nimetatud kinnistute ja taotletava karjääriala vahele jääb ortofoto alusel mets. Mäeeraldisest ca 190 m kaugusele jäävad eramud ka Kõnnu, Kaarla, Hiidtamme ja Mustika tänavatele, nimetatud majade ja taotletava karjääri vahele jääb mets ning Viljandi maantee.

Nõmme linnaosa ja Kangru alevik on lähimad, jäädes 1,5 km raadiusesse. Taotletav Männiku X liivakarjäär asub tõmbekeskuse Tallinna linna Nõmme linnaosas.

Kaevandamisel veetaseme alandamist (vee väljapumpamist ega ärajuhtimist) ei toimu ning varu kavandatakse väljata maksimaalses võimalikus mahus. Häiringute leevendamiseks tuleb kasutusele võtta vajalikud leevendusmeetmed, mis sätestatakse keskkonnanaloo kõrvaltingimustes.

Eeltoodust lähtuvalt ei ole kavandatav tegevus vastuolus strateegiliste planeerimisdokumentide ja kehtivate õigusaktidega.

3.1.3. Ressursside, sealhulgas loodusvarade (nagu maa, muld, pinnas, maavara, vesi ja looduslik mitmekesisus, näiteks loomastik ja taimestik) kasutamine

Taotletav Männiku X liivakarjäär paikneb aktiivsete mäeeraldiste kõrval, lääne pool on varasema kaevandamise tulemusena moodustunud mitmed tehisveekogud. Maavõtt toimub taotletaval mäeeraldisel pindalaga 19,81 ha, ühes teenindusmaa pindalaga 24,68 ha. Taotletava mäeeraldise ala on valdavalt kaetud metsaga, mis tuleb enne kaevandamisega alustamist raadata. Metsaregistri andmetel ei ole taotletava mäeeraldise ja teenindusmaa alale metsaeraldise inventeeritud.

Kavandatava tegevuse käigus on vajalik eemaldada 199 tuh m³ katendit ja 119 tuh m³ mulda. Kavandatava tegevuse piirkonnas on puistu. Mäeeraldiselt eemaldatav katend tuleb võõrandada valdavas osas, kuivõrd korrastamise suunaks on kavandatud tehisveekogu ja avatud liivik st ala ei tohi katta orgaanikat sisaldava pinnasega. Lubatud on üksikpuude istutamine, püsielupaika taasmetsastada ei tohi.

Männiku X liivakarjääris aktiivne tarbevaru on 2 328 tuh m³, millest kaevandatav varu on 1 533 tuh m³. Kaevandatavat maavara kasutatakse ehitusmaterjalitööstuses, ehituses ja teedehituses. Männiku X liivakarjäärile taotletakse tootmismahuks 100 000 m³/a. Veetõttu ei toimu, kavandatava tegevuse käigus ei alandata veetaset ja vee ärajuhtimist ei toimu.

Taotletaval mäeeraldisel on puistu, mis raadatakse osaliselt. Mets säilitatakse mäeeraldise lääneservas ning aladel, kus kasulikku maavara kihti veetasemest kõrgemal olulisel määral ei esine. Karjäärirajamisel ja nende töötamise jooksul maastikupilt muutub ja looduslik

mitmekesisus paratamatult väheneb. Mäeeraldisel olev veel säilinud taimekooslus hävib, kuid hilisema korrastamise käigus kavandatakse alale rajada tehisveekogu ja avatud liivaga ala, mille tulemusena tekivad kaitsealuste liikide elupaigaks sobivad tingimused. Korrastamisel tuleb karjääri küljed kujundada nii, et oleks tagatud maa ohutu ja otstarbekas taaskasutamine ning maastiku üldilme oleks esteetiliselt vastuvõetav. Männiku X liivakarjääri korrastamistöödega saab ja tuleb alustada tehnoloogiliselt esimesel võimalusel ning suurema osa nõlvadest kujundada juba kaevandamise käigus. Lähtuvalt eksperthinnangust tuleb kaevandamist ja ala korrastamist korraldada tsoonidena.

Karjääri avamise käigus raadatakse mets ja võsa, mis võib olla elupaigaks mitmetele linnuliikidele. Raadamisel ja katendi koorimisel tuleb muu hulgas arvestada looduskaitseaduse (LKS) § 55 lõikes 6¹ sätestatuga, kuna pesade ja munade tahtlik hävitamine ja kahjustamine, pesade kõrvaldamine, samuti lindude tahtlik häirimine, eriti pesitsemise ja poegade üleskasvatamise ajal, on keelatud aastaringselt. Viidatud säte kehtib keskkonnaloa omajale sõltumata sellekohase tingimuse kandmisest loale. LKS ega MaaPS ei kohusta kõrvaltingimust seadma ning keskkonnaloa andmist ei välista vastava kõrvaltingimuse puudumine.

3.1.4. Tegevuse energiakasutus

Peamised energiatarbijad karjääri avamise järgselt on karjääris töötavad seadmed ja masinad. Liiva kaevandamiseks ja äraveoks kasutatakse rasketehnikat nagu ekskavaatorid, frontaallaadurid, kallurautod, pinnasepump ja sõelumiskompleks.

Masinate kütusekulu sõltub tööde kestusest. Materjalide ja seadmete transport mäeeraldisele ja sealt ära nõuab kütust ja energiat. Energiat kulub seega ettevalmistustöödeks (piiride märkimine, kõrghaljastuse eemaldamine, katendi eemaldamine), maavara kaevandamiseks ja kaevise laadimiseks transpordivahenditele. Maavara kaevandamiseks vett välja ei pumbata ega alandata põhjaveetasest, seega selleks energiat ei kulutata. Maavara peamine kasutusala on ehitus ja teedehitus.

Juurdepääs taotletavale karjäärialale hetkel puudub, mistõttu kulub energiat ligipääsu rajamiseks.

3.1.5. Tegevusega kaasnevad tegurid, nagu heide vette, pinnasesse ja õhku ning müra, vibratsioon, valgus, soojus, kiirgus ja lõhn

Maavara kaevandamisega mõjutatakse alati suuremal või vähemal määral looduskeskkonda. Männiku X liivakarjääris kaevandamisel on peamisteks keskkonda mõjutavateks teguriteks maastikupildi visuaalne muutumine, müra, õhusaaste ja võimalik mõju põhjaveele.

Pinna- ja põhjavesi

Karjääri piirkonnas levib viis põhjavee kompleksi, mis asuvad Kvaternaari, Ordoviitsiumi, Kambriumi ja Vendi setetes ning Proterosoikumi kristalsetes kivimites. Männiku piirkonnas mõjutavad kvaternaari veekompleksi põhjavee taset liivakarjäärid ja Raku tehisjärve vee pidev väljavool Ülemiste järve. Tänapäevaks on Raku järve veetase stabiliseerunud vastavalt +42,5...+43,0 m abs. (pikaaegne keskmine 42,9 m). Maavarauuringud OÜ 2019. a kevadel koostatud eksperthinnangust¹ on esitatud 12 puuraugust mõõdetud veetasemed, mis ulatusid

¹ Taotluse lisa nr 13

maksimaalselt abs kõrgusele 43,7 m (kahe lahustüki vahelise puuraugu veetase mõõdeti kõrgusel 43,6 abs m).

OÜ Eesti Geoloogiakeskus andmetel Kvaternaari veekompleksis Männiku karjääride piirkonnas keemilise koostise muutusi ei ole. AS Tallinna Vesi andmetel näitavad pinnavee analüüsid, et vee kvaliteet Männiku järvistus on hea ja kaevandamine sellele kahjulikku mõju ei ole avaldanud.

Maardla ümbruses asuv Männiku raba ei kuulu valdavalt järvistu valgalasse. Sealt voolab pinnavesi idast ja lõunast kraavide kaudu välja. Põhjavee vool karjääride suunas võib toimuda suuremalt alalt kui maapealne valgala, seda eriti Raku järvest lõuna poole jääval rabaosal. Kvaternaari veekompleksi all lasuvas Ordoviitsium-Kambriumi veekompleksis Männiku liivakarjääri piirkonnas alanduslehtrit ei ole.

Maavarauuringud OÜ koostas eksperthinnangu liiva kaevandamise mõjust Männiku järvistu veeressurssidele. Vastavalt eksperthinnangule moodustavad Männiku liiviku ala kohaliku veelahkme ning veekihi paksus sõltub maapinna reljeefist ja liivalasundi alumise pinna sügavusest. Põhjavesi liivikul toitub sademetest, seega maavara kaevandamine võib avaldada mõju pinnavee tasemele juhul, kui karjääris alandatakse veetaset, mille tagajärjel langeks veetase karjääri ümbritsevatel aladel. Taotletaval karjäärialal soovitakse kaevandada nii ülal- kui allpool põhjaveetaset ilma kaevandamise käigus veetaset alandamata. Kuna liivade lamami moodustavad savid ja moreenid, siis võib liivakihi lamamit pidada veepidemeks. Lamamiks olev veepide kaitseb ka alumisi põhjavee kihte võimaliku avarii või reostuse korral.

Võimalik mõju põhja- ja pinnavee kvaliteedile on seotud kaevandamiseks kasutatavate seadmete avariilukordadega. Kuna kasutatav tehnika sisaldab ja kasutab töötamiseks määrdeaineid ja kütust, siis on võimalik, et esineb nende lekkeid. Kasutades tehniliselt korras seadmeid ja neid regulaarselt hooldades, on lekete tõenäosus väike ja lekked kiiresti avastatavad. Samas ei ole avariilukordade tekkimise tõenäosus suurem, kui mõnes teises rasketehnikaga seotud tegevusalal (nt põllumajandus). Reostuse vältimiseks tuleb rangelt jälgida, et kaevandamis- ja laadimiskohtades ei satuks diiselkütust ega määrdeõli karjääri põhja. Seadmete tankimine ja hooldus peab toimuma väljaspool karjääri või selleks spetsiaalselt ettevalmistatud platsil, mis on varustatud õlitõrje vahenditega. Õnnetuse kohas tuleb reostunud pinnas kiiresti eemaldada ja anda üle vastavat litsentsi omavale jäätmeäritlusasutusele. Seega lisatakse antavale keskkonnaloale kõrvaltingimus järgmises sõnastuses: *masinate korraline hooldus teostada selleks ettevalmistatud platsil.*

Lähimad hooned asuvad ca 150 m kaugusel Pinu ja Riida tänava kinnistutel. Maa- ja Ruumiameti geoportaali kitsenduste kaardi kohaselt saavad kinnistud joogi- ja tarbevee ühisveevärgist või registrisse kandmata kaevust.

Maavara kaevandamine karjääris avaldab mõju pinna- ja põhjavee tasemele ning piirkonna veerežiimile sh kaevudele eelkõige siis, kui põhjavee tasemest allpool oleva maavara kaevandamisel alandatakse (pumbatakse vett välja ja/või suunatakse kraavide abil isevoolselt suublaks olevasse veekogusse) karjääris veetaset või veetase alaneb väljatava maavara mahu arvel. See toob kaasa põhjavee taseme alanemise ja alanduslehtri välja kujunemise karjääri ümbritseval alal. Selline põhjavee taseme alanemine muudab omakorda põhjavee liikumise dünaamikat karjääri mõjualas, kuna karjääris veetase alaneb ning selle tulemusena liigub vesi karjääri suunas, kuni veetase karjääris ja ümbritseval alal on ühtlustunud. Karjääri koguneva

vee suunamine eesvoolu muudab suublaks oleva vooluveekogu veerežiimi, suurendades selle vooluhulka.

Taotletavas Männiku X liivakarjääris on planeeritud nii veepealse kui veealuse ehitusliiva varu väljamine. Saku Vallavalitsuse ning Tallinna Keskkonna- ja Kommunaalameti tellimisel koostas Maves OÜ töö „Tallinn-Saku liivamaardla kaevandamise suundumuste uuring“. Järvede veetasemete säilimise hindamiseks viidi eelpool nimetatud töö käigus läbi hüdrogeoloogiline mudeldamine. Mudeldati erinevaid stsenaariume (olemasolev olukord, kehtivate lubade põhjal varu ammendamine, kogu maardla varu ammendamine). Mudeldamisel selgus, et puuduvad piisavalt head sisendandmed kindlate järelduste tegemiseks. Ei ole garanteeritud uute lubade väljastamisega kaevandamisalade laiendamisel selline veebilanss, mis tagaks järvede säilimise.

Saku Vallavalitsus on Männiku XXII liivakarjääri keskkonnaloa taotluse menetluses nr M-130282 juhtinud 24.04.2025 kirjaga nr 6-4/65-3 (registreeritud KOTKAS-s 24.04.2025 numbriga DM-130282-16) tähelepanu, et vastavalt Maves OÜ koostatud tööle ei saa lubada uut veealust kaevandamist vähemalt seni, kuni seire ja mudeldamise tulemused on valmis. Mudeldamiseks tuleb teostada kogu kaevandamisalal veebilansi mõõtmisi minimaalselt kolme, soovitatavalt aga viie aasta jooksul. Mõõtmisandmete põhjal on võimalik arvutada ala usaldusväärsem veebilanss ja otsustada uute lubade väljastamise üle. Seire eesmärgiks on veevarude säilitamine ja väljapoole järvede valgala filtratsiooni vältimine. Hetkel on moodustatud töögrupp, kes selle küsimusega tegeleb. Saku Vallavalitsus rõhutas, et tegemist peab olema kogu maardla ala hõlmava ühtse seirega (st taolist kumulatiivset mõju ei saa hinnata üksikute mäeeraldiste ja neid hõlmava eksperthinnangu/uuringu/KMH kaudu ja enne seda veealuseid varusid hõlmavad lubade väljastamised/muutmised pole võimalikud. Saku Vallavalitsus on seisukohal, et ei välista edasisi veealuseid kaevandamisi Tallinna-Saku maardla piirkonnas, kuid läheb aega, enne kui seiretulemused teada ja ohutus tagatud. Eelnevale tuginedes andis Saku vald teada, et ei saa nõustuda uute veealuste kaevandamisega enne, kui kogu maardla ala hõlmav vastav seire on läbi viidud ja tulemused teada. Üksik KMH ei saa kõnealust seiret asendada ning ilma seiretulemusi teadmata on Saku valla silmis sisuliselt võimatu keskkonnamõju hindamises korrektselt hüdrogeoloogilist teemat hinnata.

Maves OÜ töös toodi veel välja, et rajatised järvede veetaseme reguleerimiseks on üle 50 aasta vanad ning amortiseerunud. Männiku järve ja Pumbajärve vahelise regulaatori avarii korral võib tekkida üleujutus Silikaadi territooriumil. Raku järvest Kurna ojasse suunduva torustiku seisund on ebaselge ja see vajab renoveerimist. Ilma selle äravooluta hakkaks Raku järv kirdeosas üle voolama. Täna ei vastuta lagunenu reguleatorite eest keegi. Osade veekogude puhul veetaseme reguleerimise võimalus puudub üldse.

Ka Tallinna Keskkonna- ja Kommunaalamet on teiste Tallinna-Saku maardlasse taotletavate keskkonnalubade menetlustes (M-130283, M-130282) väljendanud seisukohta, et ei nõustu veealuse kaevandamisega seni, kuni detailse seire ja mudeldamise tulemused on valmis.

Eeltoodu alusel ei ole põhjust eeldada, et mäeeraldise lõunapoolsel lahustükil veepealse varu kaevandamine Tallinna-Saku liivamaardlas mõjutaks oluliselt Raku järve ja ümbruskonna (pinna)veetaset, kvaliteeti ning veerežiimi. Küll aga võib mõju avaldada põhjapoolsel lahustükil veetasemest allpool kaevandamine, mille tulemusena tekiks alale ca 17 m sügavune ja ca 11 ha suurune veekogu ning olemasoleva Raku järve ja kujuneva veekogu vahele jääks väga kitsas (ca 25 m) laiune maasild. Lisaks on sellise kitsa „tammi“ pikaajaline püsimine, stabiilsus ja ka otstarbekus kahe veekogu vahel kaheldav. Taotletav Männiku X liivakarjäär

paikneb haldusjaotuselt küll Tallinna linnas Nõmme linnaosas ning kohaliku omavalitsuse üksus on 2021.aastal (st enne Maves OÜ töö valmimist) loa andmisega nõustunud, kuid keskkonnalubade andmisel tuleb vaadelda laiemat pilti ning otsus teha teadaoleva informatsiooni põhjal. Tallinna-Saku maardla veerežiimi võimalike muutuste kohta kindel teave hetkel puudub, kuid on teada vajadus ja soov teha vastav seire ning mudeldamine, milleks on esmased vajalikud sammud astutud. Seega, tuginedes muu hulgas ka Tallinna-Saku maardla asukohajärgsete kohalike omavalitsuse üksuste väljendatud arvamustele, asub Keskkonnaamet seisukohale, et taotletava Männiku X liivakarjääri põhjapoolsel lahustükil ei saa veealust kaevandamist lubada enne, kui on teada seire ja mudeldamise tulemused. Eeltoodu alusel kavandab Keskkonnaamet lisada antavale keskkonnaloale kõrvaltingimuse järgmises sõnastuses: „*mäeeraldisel põhjapoolsel lahustükil on veetasemest allpool (allpool abs kõrgust 43,6 m) asuva maavara kaevandamine keelatud, kuni Tallinna-Saku maardla veerežiimi mudeldamise tulemuste alusel on jõutud veendumuseni, et veealust kaevandamist konkreetsel alal saab lubada ning loa omaja esitab loa andjale Tallinna linna ja Saku valla kirjaliku nõusoleku selle kohta.*“

Taotletava mäeeraldisel teenindusmaa piirist ca 5 m kaugusele jääb hüdroteoloogilise uuringu puurkaev (PRK0000469, hooldusala ulatus 5 m).

Maa- ja Ruumiameti geoportaali kaardirakenduse (Eesti põhjavee kaitstuse kaardi 1:400 000) järgi jääb mäeeraldis tervikuna keskmiselt kaitstud põhjaveega alale, mille reostusohklikkuse tase on hinnatud keskmiseks. Hinnang on antud maapinnalt esimese aluspõhjalise veekompleksi looduslikule kaitstusele maapinnalt lähtuva potentsiaalse punkt- või hajureostuse eest. Kaevandamisel, kaevise laadimisel või masinate hooldamisel ja tankimisel tuleb naftasaaduste pinnasesse ja põhjavette sattumise võimalus minimeerida. Kaevandamisel tuleb kasutada vaid korrasolevat kaevandamistehnikat ning tehnika hooldamist ja remonti tuleb teha vaid selleks kohandatud alal.

Eeltoodu kokkuvõtteks, kaevandamise lubamine taotletud ulatuses võib mõjutada piirkonna veerežiimi, kuid mõju ulatus ja olulisus ei ole teada. Seega saab loa andmisel kaaluda hetkel vaid ülevalpool veetasel asuva varu kaevandamise lubamist.

Müra

Tegevusega kaasneva müra levik ümbruskonda sõltub kasutatavast tehnikast, tööprotsessidest ja ümbritsevatest keskkonnatingimustest. Kaevandamise käigus tekib müra peamiselt kahest allikast: transpordimüra ja kaevandamise käigus masinate poolt tekitatav müra. Välisõhus leviva müraga seonduvat reguleerib atmosfääriõhu kaitse seaduse §-d 55-66 ja keskkonnaministri 16.12.2016 määrus nr 71 „Välisõhus leviva müra normtasemed ja mürataseme mõõtmise, määramise ja hindamise meetodid“ (määrus nr 71).

Punktmüraallikatel (karjääris töötavad masinad nt ekskavaator, rataslaadur, kallurauto, pinnasepump-süvendaja) on olulisimaks parameetrik nende tekitatav helivõimsustase. Helivõimsustase on akustiline energia, mida allikas kiirgab. Müratase ehk helirõhutase on helivõimsustaseme ja kauguse funktsioon, mis tähendab, et müratase mingis punktis sõltub allika ja vastuvõtja vahelisest kaugusest ning allika helivõimsustasemest. Täismassiga 12 t ja raskemate veokite müratase on ca 84 – 95 dB, rataslaaduritel ja ekskavaatoritel ca 103 – 112 dB. Karjääris enim kasutatav masin on ekskavaator ja pinnasepump-süvendaja, abimehhanismidena kasutatakse vajadusel ka rataslaadurit.

Transpordi (joonmüraallikate) puhul on olulisimaks parameetrik liiklussagedus, millest sõltub transpordivahendite müraemissioon keskkonda. Mida suurem on liiklussagedus, seda suuremaks ja ühtlasemaks kujuneb müratase teede lähiümbruses. Lisaks liiklussagedusele mõjutab transpordi puhul müra teket ka teekate (asfalt, kruuskate), liikumiskiirus ja raskete sõidukite osakaal.

Tallinna-Saku maardla puhul on tegemist alaga, kus paiknevad erinevad tööstuslikud müraallikad. Suurimateks müraallikateks on teed: Tallinn-Viljandi maantee, Tallinn-Saku-Laagri kõrvalmaantee ja Valdeku tee, samuti rajatav Kangru liiklussõlm. Karjäärides on müraallikateks kõik nendes töötavad masinad ja seadmed.

Vastavalt määrusega nr 71 kehtestatud müratasemete piirväärtustele, tohib elamutega piirkonnas (II kategooria segaala) olla müratase päevasel ajal 60 dB ja öisel ajal 45 dB. Päevane aeg kehtib ajavahemikul 7.00 - 23.00 ja öine aeg kehtib ajavahemikul 23.00 - 7.00.

Taotluse seletuskirjas on toodud, et lähim müratundlik ala on Pinu tn 7 kinnistu, mis jääb taotletavast karjäärist ca 160 m kaugusele idasuunda. Öisel ajal ei ole planeeritud taotletavas karjääris kaevandada. Modelleeritud (2019.aastal) müratase Pinu tn 7 kinnistul on 53,4 dB, mille järgi suurimat mõju avaldab olemasolev Viljandi maantee (päevase aja liiklussagedusega 791 sõidukit/tunnis). Karjääriga seotud müraallikatest avaldab lähimatele elamutele enim mõju sõelumiskompleks ning väljaveotee. Müra levikut aitab leevendada karjääri ja elamu vahele jääv mets ning 5 m kõrgune müratõkkevall. Eksperthinnangus modelleeriti järgmisi olukordi:

I stsenaarium: veepealse ehitusliiva kaevandamine toimub ekskavaatoriga. Müraallikateks on ekskavaatorid, laadurid ning sõelumiskompleks, mis on paigutatud taotletava Männiku X liivakarjääri kaguossa ning taotletava Männiku IX liivakarjääri kirdeossa. Samuti on arvestatud pideva valmistoodangu väljaveoga mõlemalt alalt, Viljandi mnt liiklusrumaga ning 5 m kõrguse müratõkkevalli olemasoluga;

II stsenaarium: maavaravaru veealune kaevandamine toimub pinnasepumbaga. Müraallikateks on pinnasepumbad, laadurid ning sõelumiskompleks, mis on paigutatud taotletava Männiku X liivakarjääri kaguossa ning taotletava Männiku IX liivakarjääri kirdenurka. Samuti on arvestatud pideva valmistoodangu väljaveoga mõlemalt alalt, Viljandi mnt liiklusrumaga ning 5-m kõrguse müratõkkevalli olemasoluga.

Modelleerimistulemuste kohaselt ei kaasne lubatud päevase (60 dB) mürataseme ületamist mäeeraldisele lähimatel müratundlikel aladel. Müraallikate töötamisega kaasneva müra levikut tulevaste karjäärade aladelt väljapoole aitaks takistada müratõkkevall ning ümbritsev mets. Samuti on mudelis müraallikad paigutatud taotletavate karjäärade idapiiri lähiste, kus vahemaa lähimate müratundlike aladeni on väikseim. Tulevaste karjäärade teistes osades kaevandamisel kaugenevad müraallikad ning avaldud mõju väheneb. Modelleeritud tulemuste kohaselt ei ole lisaks 5-meetrisele müratõkkevallile täiendavate leevendusmeetmete rakendamine vajalik.

Männiku X liivakarjääri keskkonnaluba taotletakse 15 aastaks. Keskkonnaamet on seisukohal, et karjääriala ja elamute vahelist metsaala ei saa pidada kindlaks müra leevendavaks teguriks, kuivõrd metsa säilimine ei ole kaevandaja otsustada (metsaala ei asu karjääri teenindusmaal). OU INF Maavarad taotletavale Männiku IX liivakarjääri keskkonnaloale kavandatakse seega seada asjakohased kõrvaltingimused mürahäiringu vähendamiseks ning arvestades taotletavate karjäärade kõrvuti paiknemist, on põhjendatud sarnaste leevendusmeetmete määramine ka

Männiku X liivakarjääri keskkonnaloale. Eeltoodu põhjal kavandatakse antavale keskkonnaloale seada mürahäiringu leviku vähendamiseks järgmised kõrvaltingimused:

- 1. Kaevandamistöid ei ole lubatud teha ajavahemikus kella 22.00-st kuni 6.00-ni ja puhkepäevale eelneval ööl kella 00.00-st kuni 7.00-ni.*
- 2. Katendi koorimisel vallitada see koheselt (vähemalt 5 m kõrgusena) lähimate elamute suunale.*
- 3. Kaevandamistegevusest põhjustatud müra osas kaebuste esinemise korral on keskkonnaloa omajal kohustus mõõta mürataset aktiivse kaevandamistegevuse ja maavara väljaveo tingimustes kaebuse esitaja katastriüksusel. Mõõtmistulemused esitada ka loa andjale. Müra piirtasemete ületamisel rakendada koheselt leevendusmeetmeid ja korraldada karjääri töö selliselt, et ületamisi ei esineks.*

Osakesed (tolm)

Liiva kaevandamisel on võimalikeks osakeste ehk tolmu allikateks maavara ammutamis- ja laadimisprotsessid ning toodangu väljaveoga seotud transport. Osakeste eraldumine mäeeraldisel toimuvatest tööprotsessidest sõltub kaevandamise tehnoloogiast, kaevise kohapealsest töötlemisest kui ka ilmastikutingimustest (tuul, sademed jne). Transpordil kaasneb tolmu eraldumine kruuskattega teedel liiklemisel transpordivahendite (eriti raskeveokite) ratastelt ning lahtistelt koormatelt. Veose katmise nõuded on toodud liiklusseadustikus ja selle alamaktides.

Looduslikult on kaevandatav liiv niiske ega põhjusta märkimisväärse õhusaaste tekkimist. Keskkonnaministri 14.12.2016 määruse nr 67 „Tegevuse künnisvõimsused ja saasteainete heidete künniskogused, millest alates on käitise tegevuse jaoks nõutav õhusaasteluba“ (*määrus nr 67*) ja selle lisa 1 kohaselt on õhusaasteluba vaja, kui tegevuse käigus eraldub ühe aasta jooksul atmosfääri osakesi (PM_{SUM}) enam kui 1 tonn. Taotluse seletuskirja kohaselt on tahkete osakeste summaarne heitkogus kavandatava tegevuse juures 0,413 tonni aastas. Arvutustes on arvestatud eriheitteks 0,0022 kg/t kohta ning keskmiseks kaevandatavaks koguseks 155 tuh t/a liiva ning sõelutavaks koguseks 70 tuh t/a. Arvutuskäiku ei ole taotluses esitatud, on vaid välja toodud lõppjärgeldus, et kaevandamisel tekkivate osakeste kogus (0,413 tonni aastas) on väiksem määruuses sätestatud künniskogusest. Seega võib eeldada, et selleks keskkonnaloa taotlemine pole vajalik ning tegevusel puudub arvestatav keskkonnarisk tingituna saasteainete välisõhku viimisest. Taotluse kohaselt on arvutuste tulemused esialgsed ning prognoositavad, saasteainete heitkogused täpsustuvad kaevandamisprojekti ja tegeliku tootmisprotsessi käigus. Kui on oht ületada lubatud künniskoguseid, tellitakse saasteainete heitkoguste projekt ning kaevandaja taotleb õhusaasteluba.

Tolmu tekib laadimisprotsessi käigus materjali kukkumisel kallurisse, purustisse või puistangusse. Osakesi tekib ka karjäärilal töötavate masinate ümbruses, kuid nende levik on lokaalse iseloomuga. Kaevandamismasinate poolt tekitatava tolmu hulk on väike, sadestudes praktiliselt õhkutõusmise koha lähedale. Kaugemale võib levida tolmu toodangut vedavatest kallurautodest, kuna nende kiirus on suurem. Kallurid tõstavad tolmu nii karjäärisisestel- kui ka väljaveoteedel. Arvestades, et veokite liikumiskiirus on karjäärides piiratud (tavaliselt kuni 30 km/h) ning karjäärisisesed veoteed on lühikesed ja järskude tõusudega, siis ei saa sõidukid suurt kiirust arendada. Töötavates karjäärides tehtud vaatluste järgi võib hinnata, et transpordi tõttu tekkiv õhusaaste võib levida lagedal maastikul keskmise tuulega 200 – 250 m kaugusele. Transpordil tekkivad tolmu heitkogused sõltuvad liiklusintensiivsusest, kasutatavate masinate massist ja sõidukiirusest, teede peente osakeste sisaldusest, tee laiusest ja tööajast. Varasemad mõõtmised ja modelleerimised karjäärides liiklusintensiivsusel 35 sõitu/tunnis näitavad, et

suuremad tolmu kontsentratsioonid tekivad tee vahetus läheduses. Hetkel ei ole teada, kuhu ja milliste parameetritega väljaveotee rajatakse.

Tallinna Keskkonna- ja Kommunaalamet on keskkonnaloa andmisega nõustunud tingimusel, et juurdepääsuteedel transpordist põhjustatud tahkete osakeste tekke vähendamiseks ei kasutataks kloriide. Arendaja on tingimusega nõustunud, tuues taotluses lisaks välja, et liiva ja tolmu kandumise vältimiseks ümbruskonda ja avalikele teedele rakendatakse vajaduspõhiselt muid leevendusmeetmeid (nt karjäärist väljasõidule rattapesuvannide paigaldamine, teede niisutamine, karjääriteede mustkatte alla viimine jne).

Eeltoodu põhjal kavandatakse antavale keskkonnaloale seada tolmuhäiringu leviku vähendamiseks järgmised kõrvaltingimused:

- 1. karjääritegevusega seonduva tolmu leviku piiramiseks tuleb kaevandamise ja vedude perioodil kuival ajal, kui ööpäeva keskmine välistemperatuur on üle +5°C, niisutada karjääriseid teid ja platse (ei tohi kasutada kloriide);*
- 2. tööde korraldus karjääris peab tagama, et avalikele teedele ei kanduks liiva ja tolmu.*

Ülenormatiivse tolmu kontsentratsiooni levimine mäeeraldise piiridest välja võib juhtuda ekstreemumitel ehk halbade tingimuste kokkulangemisel (suur tuulekiirus, kuivad tingimused, tööesi on vahetult mäeeraldise piiril). Keskkonnaloa omajal tuleb võtta kasutusele kõik võimalikud meetmed häiringute vähendamiseks.

Valgus, soojus, kiirgus ja lõhn

Valgus-, soojus-, kiirgus- ega lõhnareostust tegevusega ümbruskonnale eeldatavalt ei kaasne. Kavandatava töö käigus pimedal ajal võidakse tööala valgustada. Eelduslikult on valgusvihk suunatud tööalale ning olulist valguse hajumist ei toimu.

Vibratsioon

Lähtuvalt töötervishoidu käsitlevatest õigusaktidest on karjääris töötavale tehnikale kehtestatud vibratsiooni piirnormid juba valmistajatehases. Karjääris töötav tehnika peab vastama kehtestatud normidele. Männiku X liivakarjääris ei viida läbi lõhkamisi, seega vibratsiooni tekkimist kavandatava tegevuse elluviimisel ette näha ei ole.

3.1.6. Tekkivad jäätmed ning nende käitlemine

Jäätmeseaduse § 7¹ lõike 1 kohaselt loetakse kaevandamisjäätmeteks jäätmed, mis on tekkinud maavarade uuringute, maavarade kaevandamise, rikastamise ja ladustamise ning kaevandamise töö tulemusena. Selle kohaselt võib mäeeraldisel kirjeldatud tegevuse tulemusel kaevandamisjäätmeteks kvalifitseerida kooritud katendit (kokku 199 tuh m³). Kaevandamise käigus tootmisjäätmeid ei teki.

Taotluse kohaselt korrastatakse karjäär kaitsealustele liikidele sobivaks elupaigaks ja tehisveekoguks. Korrastamiseks mittevajalik katend võõrandatakse. Eelnevale tuginedes ei ole antavale keskkonnaloale jäätmete eriosa lisamine vajalik.

Karjäärialale on keelatud prügi ladustada. Keskkonnale ohtlikud jäätmed tuleb koguda teistest jäätmetest eraldi (määrdeõlid, pliikud, patareid, õlised kaltsud jms) ja käidelda nõuetekohaselt (viia jäätmejaama vms).

3.1.7. Tegevusega kaasnevate avariilukordade esinemise võimalikkus, sealhulgas heite suurus

Kaevandamisel tuleb rangelt jälgida, et ei satuks kütust või õli pinnasesse. Mäetöödel on potentsiaalseteks reostusallikateks karjääri mäemasinate tehnilised avariid. Selle tulemusel võib pinnasesse sattuda diiselkütust ja/või määrdeaineid, millega võidakse saastada nii pinnast kui ka vett. Selle vältimiseks tuleb pidevalt jälgida masinate tehnilist seisundit ning planeerida karjääri projektis avariide likvideerimise viisid. Tuleb tagada kütte- ja määrdeainete pinnasesse sattumise vältimiseks ettenähtud kaitsevahendite olemasolu ja korrashoid. Remontimine peab toimuma selleks ettenähtud kohtades. Võimaliku tekkinud reostuse likvideerimiseks peab olema karjääris töötajatel teada kindel tegevusplaan. Kaevandamisega ei rikuta veepidet, mis kaitseb alumisi põhjavee kihte võimaliku avarii või reostuse korral (karjääris olevate liivade lamami moodustavad savid ja moreenid, mistõttu võib lamamit pidada veepidemeks).

3.1.8. Tegevuse seisukohast asjakohaste suurõnnetuste või katastroofide oht, sealhulgas kliimamuutustest põhjustatud suurõnnetuste või katastroofide oht teaduslike andmete alusel

Tegevuse seisukohast asjakohaste suurõnnetuste või katastroofide oht puudub. Kavandatav tegevus ei soodusta katastroofide või suurõnnetuste tekkimist. Kemikaaliseaduse mõistes suurõnnetuse ohuga ettevõtet ei kavandata. Kliimamuutustest põhjustatud suurõnnetuste või katastroofide oht hädaolukorra seaduse mõistes on väike.

3.2. Kavandatava tegevuse asukoht ja mõjutatav keskkond

3.2.1. Olemasolev ja planeeritav maakasutus ning seal toimuv või planeeritav tegevus

Kavandatava tegevuse ala on 100% üldkasutatav maa. Taotletava mäeeraldise ning selle teenindusmaa ala on puistunud. Üldplaneeringu järgi asub taotletav mäeeraldis ja selle teenindusmaa rohealal. Taotletav mäeeraldis koosneb kahest lahustükist, mäeeraldise kogupindala on 19,81 ha ja teenindusmaa kogupindala 24,68 ha.

Mäeeraldisest 145 m ida suunda jääb Riida ja Pinu tänava eramute ala (30 eramut).

Mäeeraldisest lõunas asub Männiku IX liivakarjäär, mille keskkonnaluba on taotlemisel. Samal suunal ühe kilomeetri kaugusel on lähitulevikus planeeritud rajada Raudalu viadukt ja Kangru viadukt, mis on ühenduses planeeritava Rail Baltica trassikoridoriga.

Männiku X liivakarjääri mäeeraldise teenindusmaa läänepiir ühtib Männiku liivakarjääriga. Taotletava mäeeraldise teenindusmaa külgneb lõunaservas vahetult riigikaitse objekti, Männiku harjutusväli (VID kood 51) piiranguvööndiga.

Põhja suunas piirneb mäeeraldis metsaga. Metsa taga (350 m) on ida-lääne suunaline Karuse tänav.

Taotletav mäeeraldis kattub lääneosas Raku järve (VEE2006030) kalda piiranguvööndi, ehituskeelu ja veekaitsevööndiga. Raku järv on tehiskärv, mis on tekkinud maavara kaevandamisel ning asub aktiivsel mäeeraldisel.

Taotletava mäeeraldise ning selle teenindusmaa lääneservast vastavalt ~6,1 m ja ~4,6 m

kaugusele jäävad keskkonnaseire jaam 469: Tallinn, Männiku karjääri juures, Raudalu (EELIS kood SJA2905000) ja puurkaev (EELIS kood PRK0000469, hüdroteoloogilise uuringu puurkaev), mille sanitaarkaitseala on 5 m.

Taotletav mäeeraldis on ammendumisel planeeritud korrastada tehisveekoguks ja kõrele ning kivisisalikule sobivaks elupaigaks. Korrastatud ala plaan on esitatud kaevandamisloa taotluse koosseisus.

Alates 1964. aastast on Tallinn-Saku maardlas varu arvutamisega lõppenud geoloogilisi uuringuid tehtud enam kui kümnel korral, maardlal on rajatud rohkem kui 2 000 puurauku ja šurfi, analüüsitud proovide arv ületab 12 000 (V. Jürgenson, 1998). Tegemist on olulise tähtsusega maardlaga, mistõttu on piirkond mõjutatud pikaajalisest kaevandamisest. Tallinna-Saku maardlas on 19 aktiivset mäeeraldist, mis tagavad eelkõige Tallinna ja Harjumaa ehitusobjektide varustuskindluse ehitusliiva osas. Ümbruskonna maad (mis ei ole hõlmatud kaevandamisega või selle tagajärjel tekkinud veekogu) on valdavalt kaetud metsaga või kasutuses tootmis- ja ärimaana. Lähedal paiknevad kaua kasutuses olnud maanteed kui ka uued rajatavad taristuobjektid (Kangru liiklussõlm, Rail Baltic).

Taotletav Männiku X liivakarjäär on uus mäeeraldis, millel kaevandamise keskmiseks aastamääraks taotletakse 100 tuh m³. Maavara kasutusalaadeks on teede- ja üldehitus. Keskkonnaloa kehtivusajaks taotletakse 15 aastat ja kaevandatud maa kavandatakse korrastada kaitsealustele liikidele sobivaks elupaigaks ning tehisveekoguks. Pärast varu ammendamist on kavandatud kujundada mäeeraldise alale ca 11 ha suurune tehisveekogu ja ca 8 ha suurune liivane ala, mis sobib kõrele ja kivisisalikele. Männiku kõre ja kivisisalike elupaiga rajamisel tuleb tööde planeerimisele kaasata vastav ekspert, kuid tänaseks on teada, et antud piirkonda ei tohi katta orgaanikat sisaldava pinnasega, st elupaigaga kattuvale kaevandatud maale tuleb jätta avatud liivane ala. Püsielupaiga taasmetsastamine on keelatud, kuid üksikpuid võib istutada.

Kuna kaevandamiseks taotletav ala osaliselt (lõunapoolne lahustükk) kattub I kaitsekategooria liigi püsielupaigaga, on kaevandamise võimalikkust analüüsitud OÜ Rewild töös nr 2023-4 „Männiku IX ja X liivakarjäärade kõre ja kivisisaliku asurkondade seisundi ja perspektiivi analüüs, suunised kaevandamiseks ja korrastamiseks ning kava sihtliikide elupaikade kujundamiseks“. Männiku X liivakarjääris tuleks seega liigikaitsealustel eesmärkidel kaevandada etapiviisiliselt tsoonide kaupa.

Juurdepääsu kaevandatavale alale hetkel ei ole. Juurdepääs karjäärile kavandatakse karjääri põhja- või idaosast, vastavalt Raku tehno parki teenindava Karuse tänava (tee nr 7841461) kaudu või otseühendusena Tallinna-Rapla-Türi tugimaanteele (tee nr 15). Pärast keskkonnaloa väljastamist saab hakata tegelema väljaveotee projekteerimisega ning loa taotleja eelistatud variandiks on Karuse tänav. Jooksvalt võib tekkida ka täiendavaid väljaveo alternatiive.

Kaevandamise keskmiseks aastamääraks on kavandatud 100 tuh m³. Kaevandamise keskmine aastamäär ei kohusta loa omanikku karjäärist vastavat kogust materjali aasta jooksul kaevandama. Reaalsed karjääris kaevandatavad varu kogused aasta lõikes sõltuvad kaevandamisloa omaniku tööplaanidest ja materjali vajadusest. Kaevandatav materjal kavandatakse realiseerida teede- ja üldehituseks.

3.2.2. Alal esinevad loodusvarad (sh maa, muld, pinnas, maavara, vesi ja looduslik mitmekesisus, nende kättesaadavus, kvaliteet ja taastumisvõime)

Tallinna-Saku liivamaardla paikneb sandurdelta alal. Liivamaardlal levivad Ülem-Pleistotseeni glatsiofluviaalsed põimjaskihilised liivad, moodustades Männiku liiviku. Liiviku alal levivad erineva terasuurusega liivad. Liivade lamamiks on aleuriidid, savid või moreen. Lamamil kindlasuunalist laskumist või tõusmist pole märgata.

Taotletavas Männiku X liivakarjääris moodustab katendi kasvukiht (muld), kõrge huumuse sisaldusega liiv ja savikas aleuriit. Katendi paksus on keskmiselt 1,0 m. Suurimad katendi paksused on taotletava mäeeraldisel läänes. Katendi kogumaht on 199 tuhat m³ (sellest mulla maht 119 tuhat m³).

Kasuliku kihi taotletavas liivakarjääris moodustab liiv ja kruusakas liiv. Liiv on varieeruva granulomeetrilise koostisega, esineb nii puhast peene- kuni ülijämedateralist liiva kui ka savikat ülipeene- kuni peeneteralist liiva. Kohati võib esineda põhiliselt tordkivimilise koostisega kruusa osakesi. Liiv on polümiktiline ja valdavalt beeži kuni hallikasbeeži värvusega.

Mäeeraldis koosneb kahest lahustükist ning nende piires on kasuliku kihi paksus erinev tulenevalt keskkonnakaitselistest piirangutest. Mäeeraldisel ülemises lahustükis on kasuliku kihi keskmine paksus 18,3 m. Kasulik kiht levib nii ülalpool kui allpool põhjaveetasel. Ülalpool põhjaveetasel levib keskmiselt 1,3 m paksune ehitusliiva nõuetele vastav materjal ja allpool põhjaveetasel põhiliselt ehitusliiva nõuetele vastav materjal keskmise paksusega 17,0 m.

Mäeeraldisel alumine lahustükk hõlmab endas veepealset kasulikku kihti keskmise paksusega 3,1 m, mille moodustab ehitusliiv ja veealust 0,3 m paksust liigikaitselise eesmärgiga lisanduvat kasulikku kihti, mille moodustab samuti ehitusliiv. Geoloogiliselt jätkub kasulik kiht sügavuti ning selle keskmine paksus allpool veetasel on 14,0 m.

2019. a geoloogilise uuringu käigus avati põhjavee ülemine kiht kõikides puuraukudes. Keskmine põhjaveetasel taotletava mäeeraldisel piires on abs kõrgusel 42,81 m. Kõrvalasuva Raku järve maksimaalseks veetasemeks on mõõdetud 43,4 m. Karjääri ala piirkonnas levib viis põhjavee kompleksi, mis asuvad Kvaternaari, Ordoviitsiumi, Kambriumi ja Vendi setetes ning Proterosoikumi kristalsetes kivimites. Männiku piirkonnas mõjutavad kvaternaari veekompleksi põhjavee taset liivakarjäärid ja Raku tehiskõrve vee pidev väljavool Ülemiste järve. Mäeeraldisel pinnaveekogusid ei ole. Mäeeraldis jääb kvaternaari Männiku-Pelguranna põhjaveekogumile (kogum nr 29). Saku vald on Männiku liivikuala osalt näinud ette puhke- ja suplusalana. Selle eelduseks on pinnaveetasemete säilimine.

Taotletava mäeeraldisel pindala on 19,81 ha ja selle teenindusmaa pindala on 24,68 ha. Keskkonnaluba kaevandamiseks taotletakse 15 aastaks, kavandatav kaevandamiskoht asub kasutuselevõetud maardlas. Taotletava mäeeraldisega hõlmataavad varukogused on järgmised:

52 plokk – ehitusliiv, aktiivne tarbevaru: 413 tuhat m³, kaevandatav varu: 321 tuhat m³
53 plokk – ehitusliiv, aktiivne tarbevaru: 1 915 tuhat m³, kaevandatav varu: 1 212 tuhat m³
Kokku on ehitusliiva aktiivne tarbevaru 2 328 tuhat m³ ja kaevandatav varu 1 533 tuhat m³.

Mäenduslikud kaevandamistingimused ei ole väga keerulised. Kaevandamiseks taotletav varu asub nii peal- kui allpool põhjaveetasel, kaevandamise käigus veetasel ei alandata (ei pumbata välja ega juhita ära).

Karjääri avamine algab ettevalmistustöödega. Esmalt raadatakse mets (metsaeraldisi alale inventeeritud ei ole), millele järgneb kändude juurimine ja katendi eemaldamine. Kasvukihi

materjal on valdavas mahus planeeritud turustada. Pärast kasvukihi eemaldamist eemaldatakse ülejäänud katend, milleks on orgaanikarikas liiv. Kuna kaevandamiseks taotletava ala lõunapoole lahustükk kattub I kaitsekategooria liigi püsielupaigaga, ei ole selle taasmetsastamine ja seetõttu ka orgaanikarikka kihi kasutamine täies mahus lubatud.

Männiku X liivakarjääris tuleb liigikaitselistel eesmärkidel kaevandada etapiviisiliselt tsoonide kaupa.

Juurdepääsu kaevandatavale alale hetkel ei ole. Juurdepääs karjäärile kavandatakse karjääri põhja- või idaosast, vastavalt Raku tehnoarki teenindava Karuse tänava (tee nr 7841461) kaudu või otseühendusena Tallinna-Rapla-Türi tugimaanteele (tee nr 15). Loa taotleja eelistatud variandiks on Karuse tänav.

Raadamisel ja katendi koorimisel tuleb muu hulgas arvestada LKS § 55 lõikes 6¹ sätestatuga. Metsateatise esitamise järgselt kontrollitakse kavandatava raie vastavust õigusaktide nõuetele (sh looduskaitsepiirangud).

Liiv looduses ei taastu, mistõttu on tegemist taastumatute loodusvaradega ning puudub looduskeskkonna vastupanuvõime. Kaevandamise käigus muutub kaevandatava ala maastik ja looduslik mitmekesisus täielikult, kuid see on hilisemalt taastatav karjäärialala korrastamisega. Taotletava Männiku X liivakarjääri korrastamise suunaks on kaitsealustele liikidele sobilik elupaik ja tehisveekogu. Pärast varu ammendamist on kavandatud kujundada mäeeraldise alale ca 11 ha suurune tehisveekogu ja ca 8 ha suurune liivane ala, mis sobib kõrele ja kivisisalikele. Männiku kõre ja kivisisalike elupaiga rajamisel tuleb tööde planeerimisele kaasata vastav ekspert, kuid tänaseks on teada, et antud piirkonda ei tohi katta orgaanikat sisaldava pinnasega, st elupaigaga kattuvale kaevandatud maale tuleb jätta avatud liivane ala. Püsielupaiga taasmetsastamine on keelatud, kuid üksikpuid võib istutada.

3.2.3. Keskkonna vastupanuvõime, mille hindamisel lähtutakse märgalade, jõeäärsete alade, jõesuudmete, randade ja kallaste, merekeskkonna, pinnavormide, maastike, metsade, Natura 2000 võrgustiku alade, kaitstavate loodusobjektide, alade, kus õigusaktidega kehtestatud nõudeid on ületatud või võidakse ületada, tiheasustusega alade ning kultuuri- või arheoloogilise väärtusega alade vastupanuvõimest

Maavara kaevandamisega kaasneb mäeeraldise piires mäetööde käigus maastiku muutus ja olemasoleva taimkatte hävimine. Planeeritav tegevus sarnaneb oma olemuselt ehitustegevusega. Nagu iga ehitustegevusega, võib ka maavara kaevandamisega kaasneda keskkonnahäiringuid. KeÜS § 3 lõike 1 kohaselt on keskkonnahäiring inimtegevusega kaasnev vahetu või kaudne ebasoodne mõju keskkonnale. Keskkonnalooga lubatud tegevusega kaasneda võivateks peamisteks keskkonnamõjudeks on kaevandamise tehnoloogilise protsessiga kaasnev müra ja osakeste heide välisõhku, mõju maastikule ja maakasutusele ning veerežiimile, samuti I-II kaitsekategooria liikidele ja rohealale.

Maa- ja Ruumiameti kaardirakenduse andmetel Männiku X liivakarjääri mäeeraldisel, teenindusmaal ega karjääri mõjupiirkonnas, milleks on eeldatavalt ca 250-300 m, ei ole Natura 2000 võrgustiku alasid. Lähim Natura 2000 ala jääb üle 4 km kaugusele (Rahumäe loodusala, EELIS kood RAH0000451). Taotletaval mäeeraldisel ning selle mõjupiirkonnas puuduvad märgalad, jõeäärsed alad, jõesuudmed ja merekeskkond.

Taotletava mäeeraldisega kattub Natura elupaik (9080*, kood -222645083, pindala 3,49 ha), mis ei kuulu ühegi Natura ala koosseisu. Tegemist on laiamahulise elupaigatüübiga, millesse kuuluvad nii meie soostuvad metsad, (päris)madalloometsad kui ka lodumetsad. Kõik need kasvavad tasasel maal, laugetes nõgudes või nõlvade jalamil, kus põhjavesi on maapinna lähedal. Põhjavee tase on muutlik: kevaditi on see kõrge, ulatudes tihti maapinnale, suvel langeb sügavamale. Konkreetse elupaiga väärtused EELIS andmetel on:

- Esinduslikkus – C (arvestatav)
- Struktuuri säilimine – III (keskmine)
- Funktsioonide säilimine – pole hinnatud
- Taastatavus – pole hinnatud
- Looduskaitse seisundi koondhinnang – C (keskmine)
- Üldine hinnang – C (keskmine)

See info näitab, et konkreetne elupaik on

- keskmisest väiksem, seega vähem väärtuslik
- kuulub oma väärtuselt kehvemate elupaikade hulka
- kõrgema väärtusega elupaikad on 65% kõikidest elupaikadest

Üldistava hinnangu järgi on kõrgema kaitsepotentsiaaliga elupaikad märkimisväärselt rohkem. Tuleb arvestada reservatsiooniga, et lisaks hinnatud looduskaitselele väärtusele on oluliseks näitajaks kaitsepotentsiaali juures ka elupaiga kaitstavus (kui hästi on elupaika võimalik kaitsta). Kaitstavuse komponenti konkreetsetes võrdluses arvestatud ei ole, kuna selle kohta puuduvad head andmed. Kasutatud andmete põhjal võib väita, et selle elupaiga osaline hävimine suure tõenäosusega ei too endaga kaasa takistusi Natura kaitse eesmärkide saavutamisel.

Männiku kõre ja kivisisaliku püsielupaik

Kõre ehk juttself-kärnkonn (*Epidalea calamita*) on haruldane ja väljasuremisohus kahepaikne, kellele sobivad väga spetsiifilised elupaigatingimused. Ta eelistab päikesepaistelisi, avatud alasid nagu lited, nõmmed ning ranna- ja luhaniidud, kus ta saab liikuda madala või hõreda taimestikuga maastikul. Kõre on kohastunud eluks liivase pinnasega aladel, kuhu ta saab päevasel ajal kaevuda, et vältida kuumust ja kiskjaid. Samuti veedab ta talveune pinnasesse kaevunult. Sigimiseks vajab kõre madalaid, ajutisi veekogusid – näiteks lombid, mis on kuni 15 cm sügavad ja kiiresti soojenevad. Sellistes veekogudes on vähem röövlõõmi, mis suurendab kulleste ellujäämisvõimalusi. Kõre sigimisperiood kestab aprilli lõpust juuli alguseni ning kudumine sõltub sademetest – iga emane koeb vaid korra, kuid eri aegadel. Kõret ohustab eelkõige sobivate elupaikade kadumine. Traditsiooniliste rannaniitude hooldamise (nt karjatamise) lõppemine on viinud nende alade kinnikasvamiseni, mis muudab need kõre jaoks elamiskõlbmatuks. Samuti on kadunud paljud ajutised veekogud, mis on vajalikud sigimiseks. Kõik see on viinud liigi arvukuse järsu vähenemiseni. Eestis kuulub kõre I kaitsekategooriasse ning teda peetakse väljasuremisohus liigiks.

Kivisisalik (*Lacerta agilis*) on Eestis haruldane roomaja, kes vajab ellujäämiseks väga spetsiifilisi elutingimusi. Ta eelistab kuivi, päikesepaistelisi ja liivase pinnasega alasid, kus on piisavalt soojust ja avarust. Tüüpilised elupaigad on luitelised männikud, nõmmed, kuivemad puisniidud ning teeääred, kus ta saab päikese käes soojeneda ja vajadusel varjuda näiteks hiire- või mutiurgudesse. Just sellistes paikades muneb emasloom ka oma munad – liivasesse ja päikesele avatud kohta, kus areng sõltub suvisest ilmast. Eestis asub kivisisalik oma levila põhjapiiril ning teda leidub vaid hajusalt Kagu-, Lõuna- ja Põhja-Eestis. Varemalt laiemalt

levinud liik on nüüdseks muutunud väga haruldaseks, kuna sobivaid elupaiku on jäänud väheks ja need on killustunud. Kivisisaliku suurimad ohud on seotud elupaikade kadumise ja killustumisega, mis on tingitud maastikumuutustest ja inimtegevusest. Lisaks mõjutavad tema arvukust lumevaesed talved, mis raskendavad talvitumist, ning jahedad ja vihmased suved, mis aeglustavad munade arengut ja vähendavad poegade ellujäämist. Kuigi kivisisalik on oma levila lõunaosas veel suhteliselt tavaline, on ta Eestis väljasuremisohus ja kuulub II kaitsekategooriasse.

Kõre ja kivisisaliku asustustihedus Männiku X alal on väga madal ja kõrge kvaliteediga elupaiku alal olulisel määral ei esine. Samas kattub taotletava ala (lõunapoolne lahustükk) Männiku kõre ja kivisisaliku püsielupaigaga (KLO3000592, püsielupaigas on 17,1 ha pindalaga veeosa, maismaa pindala on 505,3 ha). Kõre püsielupaikade kaitse alla võtmise ja laiendamise eesmärk on säilitada Eestile omane liigirikkus ja sinse kõre asurkonna võimalikult lai levila ning suur geneetiline mitmekesisus. Elupaikade kaitse ja taastamise kaudu tuleb hoida ja parandada kõre seisundit ning vähendada väljasuremisohu. Eelmainitud eesmärkide täitmise oluliseks eelduseks on sobivate elupaikade olemasolu ka tulevikus. Männiku kõre populatsiooni puhul on tegemist kogu maailma kõige põhjapoolsema kõre asurkonnaga, mistõttu on asurkonna looduskaitseline väärtus väga kõrge. Kõik Männiku püsielupaigas kaitse alla võetavad alad ei pruugi hetkel olla kõrele (ja kivisisalikule) optimaalsed, kuid maismaa säilitamisega tagatakse võimalus sobiva elupaiga kujundamiseks ja isendite liikumiseks püsielupaiga piires.

Männiku püsielupaiga puhul tuleb arvesse võtta, et ala on väga tugevalt killustunud, millest tulenevalt on Männiku kõre ja kivisisaliku meta-asurkonna puhul äärmiselt oluline sidususe tagamine elupaiga eri osade vahel.

Määruse nr 51 kohaselt on püsielupaiga valitseja (Keskkonnaameti) nõusolekul püsielupaigas lubatud maavara kaevandamine, välja arvatud 50 m raadiuses kõre kudemisveekogude ümbruses ja üldjuhul ka allpool põhjavee piiri. Määruse kohaselt on valitseja nõusolekul lubatud muuhulgas veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine ning uute veekogude rajamine ning kõre ja kivisisaliku elutingimuste säilitamiseks vajalikud tööd. Määrusega on keelatud olemasolevate alla 0,5 m sügavuste veekogude pinnasega täitmine, ammendatud karjääriosade pinnasega katmine, püsielupaiga metsastamine, veekogude kaladega asustamine, kaevandatud materjali ladustamine kõre kudemisveekogule lähemal kui 100 meetrit. Ka eksperthinnangus (lk 40) on välja toodud, et suure huumusesisaldusega katend tuleb täies mahus planeeritavast püsielupaigast välja viia.

Optimaalse kaevandamistegevuse või puistu harvendamisega (v.a ala lamamini kaevandamise korral, mis hävitaks elupaiga jäädavalt) on võimalik muuta taotletava mäeeraldise ja teenindusmaa ala mõlemale liigile sobivamaks. Nii kõre kui kivisisaliku puhul võib intensiivne kaevandamistegevus ja valed majandamisvõtted (nt vale tööde ajastus) viia isendite hukkumiseni ja olla seega suure kuni kriitilise tähtsusega ohuteguriteks. OÜ Rewild töös nr 2023-4 „Männiku IX ja X liivakarjääride kõre ja kivisisaliku asurkondade seisundi ja perspektiivi analüüs, suunised kaevandamiseks ja korrastamiseks ning kava sihtliikide elupaikade kujundamiseks“ on antud ka etapiviisilise kaevandamise plaan, kus Männiku X liivakarjääri mäeeraldise ala on jagatud kolmeks tsooniks ning ette on nähtud kaevandamisega liikuda lõunast põhja suunas. Lisaks tuleb olemasolev puistu säilitada tsoonis X4 ning mäeeraldise teenindusmaa lääneservas. Tsoonide X-5 ja X-6 vahelise piiri lihtsamaks jälgimiseks ja kaevandamise (sh ka raadamise) korraldamiseks on põhjendatud määrata see

kulgema mäeeraldisel piiripunktide 20 ja 17 vahele ehk mõnevõrra erinevalt võrreldes ReWild OÜ töös pakutuga.

Eeltoodu alusel tuleb taotletavas Männiku X liivakarjääris kaevandamisel arvestada järgmiste nõuete ja leevendusmeetmetega:

- 1. Katendi eemaldamist ei tohi teostada asustatud kõre sigimisveekogudele lähemal kui 300 m kõre sigimisperioodil 15.04.–15.07. Kui seire käigus on tuvastatud, et sigimist veekogus sel aastal ei toimu, siis on lubatud katendi eemaldamisega alustada enne 15.07.*
- 2. Kui kooritud katendit või kaevandatud maavara on vaja alal ajutiselt ladustada, tuleb seda teha asustatud kõre sigimisveekogudest kaugemal kui 300 m.*
- 3. Kändude juurimist teostada soojal aastaajal (üle +5°C), et pinnases varjuvad loomad (sh kõre ja kivisalislik) suudaksid vajadusel raadatavalt alalt ära liikuda.*
- 4. Raadamist ja kaevandamist korraldada järkudena ehk osade kaupa, lähtudes seejuures Männiku kõre ja kivisalisliku püsielupaiga kaitse-eeskirjast ning OÜ Rewild töös nr 2023-4 „Männiku IX ja X liivakarjääride kõre ja kivisalisliku asurkondade seisundi ja perspektiivi analüüs, suunised kaevandamiseks ja korrastamiseks ning kava sihtliikide elupaikade kujundamiseks“ märgitud tsoonidest X-4 kuni X-8. Järgmist tsooni ei ole lubatud raadata ja kaevandada enne, kui eelmise tsooni varu on ammendatud ja ala tasandatud. Tsoonide X-5 ja X-6 vaheliseks piiriks on sirgjooneline lõik mäeeraldisel piiripunktide 20 ja 17 vahel. Järkudena raadamisel ja kaevandamisel hajutatakse pinnases varjuvate isendite suremusriski.*
- 5. Männiku kõre ja kivisalisliku püsielupaigaga kattuv osas tuleb korrastada mäeeraldis ja selle teenindusmaa kõre elutingimustele vastavaks alaks – ala tuleb jätta avatud liivapinnasega ja rajada alale päikesele avatud liivavallid ja madalaveelised sigimisveekogud. Tagada, et ei tekiks alade kinnikasvamist. Elupaiga rajamisel tuleb tööde planeerimisele kaasata vastav ekspert ning järgida kõre kaitse tegevuskava. Püsielupaiga territooriumil ammendatud karjääriosade pinnasega katmine ja taasmetsastamine on keelatud, üksikpuude istutamine on lubatud.*
- 6. Raadamine on keelatud tsoonis X4 ning teenindusmaa lääneosas, piiripunktist 16 kuni 1.*

Roheala

Kaevandamiseks taotletav ala kattub rohealaga. Ala piiravad põhjasuunast Tallinna linna tiheasustusalad (tegemist sisuliselt tupikuga), inimpelglike liike alal teadaolevalt ei esine. Raadamist ja kaevandamist tuleb korraldada tsoonidena, mis tähendab, et tervet ala ei paljandata korraga ja säilib mingil ajal loomade-lindude elupaigana. Kaevandatavat ala ei tohi tarastada ulukite liikumisvõimaluste tagamiseks. Kaevandamise ajal osa Raudalu metsa rohealast ei toimi.

Kaevandamise lõppedes roheala otstarve taastub kuid mitte samal kujul. Arvestada tuleb asjaoluga, et taotletavast mäeeraldisest lõunasse jääb teinegi taotletav mäeeraldis, kus samuti kaevandatakse tsoonide kaupa. Tuleb arvestada, et üldplaneeringus on ala korraga märgitud rohealaks ja mäetööstusmaaks. Ehk siis on looduslikku elupaika häirivate tegevustega arvestatud. Kokkuvõttes võib eeldada, et arvestades leevendavaid meetmeid (kaevandamine etappidena) tõenäoliselt olulist mõju roheala toimivusele ei ole.

Eeltoodu alusel tuleb taotletavas Männiku X liivakarjääris kaevandamisel arvestada järgmiste nõuete ja leevendusmeetmetega

- 1. Ulukite liikumisvõimaluste tagamiseks on ala tõkestamine (tarastamine) keelatud;*

2. vajalikud raadamistööd teostada väljaspool loomastiku ja linnustiku sigimisperioodi.

Muud kaitstavad ja piiranguid põhjustavad objektid

Taotletavast mäeeraldisest ca 15-20 m kaugusel asub Raku (tehis)järv (keskkonnaregistri kood VEE2006030) ja kattub selle veekaitse-ja kalda piiranguvööndiga. Raku järv on tekkinud varasema kaevandamise tulemusena, kattub aktiivse tarbevaruga ja on varasemalt korrastamata, seega ei tulene sellest kaevandamistegevusele kitsendavaid piiranguid.

Keskkonnaametile teadaolevalt ei esine taotletava karjääri mõjupiirkonnas alasid, kus õigusaktidega kehtestatud nõudeid oleks ületatud või võidakse ületada. Karjäär ei asu tiheasustusalal ning sellel puuduvad kultuurimälestiste registrisse kantud kultuuri- või arheoloogilise väärtusega alad. Lähim ajaloomälestis jääb enam kui 700 m kaugusele (ajaloomälestis Liiva kalmistu, kultuurimälestiste registri kood 1081). Planeeritav tegevus ei mõjuta mälestise seisukorda ega püsijäämist.

Maa- ja Ruumiameti pärandkultuuri kaardirakenduse kohaselt on karjäärialast ca 400 m kaugusele inventeeritud pärandkultuuri objektina Raudalu kõrts (objekti tüüp: kõrtsid; objektist või tema esialgsest funktsioonist säilinud 50-90%).

Pärandkultuuri all mõistetakse Maa- ja Ruumiameti geoportaali pärandkultuuri andmebaasi tähenduses eelmiste põlvkondade poolt pärandunud inimtekkelisi objekte maastikus, mis omavad mingit pärimuslikku taustateavet ja kultuurilist väärtust eeskätt kohalikule kogukonnale. Pärandkultuuri objektid ei ole riikliku kaitse all, nende säilimine on eeskätt maaomanike endi kätes.

Taotletavast karjäärist ca 700 m kaugusel asub lähim kaitstav looduse üksikobjekt Männiku hiidrahn (rändrahn, KLO4000116). Planeeritav tegevus ei mõjuta üksikobjekti seisukorda ega selle püsijäämist.

Lähim kaitseala on taotletavast Männiku X liivakarjäärist ca 2 km kaugusel paiknev kohaliku omavalitsuse kaitstav loodusobjekt Pääsküla raba (KLO500022). Planeeritav tegevus ei mõjuta loodusobjekti seisukorda ega selle püsijäämist.

Taotletavast mäeeraldisest ca 10 m kaugusel edelas asuvad III kaitsekategooria liikide **nõmmelõoke** (*Lullula arborea*, EELIS kood KLO9108865) ja **väiketüll** (*Charadrius dubius*, EELIS kood KLO9108901) leiukohad. Nõmmelõoke on Eesti punase nimestiku järgi ohuvälises seisus ja arvatud LKS-i alusel III kategooria kaitsealuste liikide hulka. Peamised ohutegurid on elupaikade hävimine metsamajandamise tulemusena ja maakasutuse muutused. Eestis pesitseb 1000-3000 paari. Väiketüll on Eesti punase nimestiku järgi soodsas seisus ja looduskaitseaduse alusel III kaitsekategoorias. Eestis pesitseb 1000-2000 paari. Peamiseks ohuks häiringujärgsete elupaikade kinnikasvamine ning inimtekkeline häirimine pesitsusajal. Väiketüllile sobib avatud liivaga elupaik, nõmmelõokesele nõmmemetsad, loopealsed ja raiesmikud. LKS § 55 lg 6¹ punktide 1 ja 2 alusel on looduslikult esinevate lindude pesade ja munade tahtlik hävitamine ja kahjustamine või pesade kõrvaldamine ning tahtlik häirimine, eriti pesitsemise ja poegade üleskasvatamise ajal, keelatud. Seega tuleb raadamisel arvestada lindude peamise pesitsusperioodiga. Lisaks tuleb piiritlemata III kaitsekategooria liikide puhul rakendada isendikaitset (LKS § 48 lg 4).

Taotletavast mäeeraldisest 50 m raadiuses on II kaitsekategooria käsitiivaliste põhja-nahkhiir (*Eptesicus nilssonii*, EELIS kood KLO9110808), tiigilendlane (*Myotis dasycneme*, EELIS kood KLO9110810) ja veelendlane (*Myotis daubentonii*, EELIS kood KLO9110809) elupaigad.

Põhja-nahkhiir kuulub LKS-i järgi II kaitsekategooriasse. Liik on tavaline nii asulates kui ka neist väljas. Toitumisalad paiknevad tihti mitmesugustes puistutes: parkides ja metsades, kus kasutab lendamiseks lagendikke ja puistu servi. Sageli näeb lendamas hoovides ning veekogude ümbruses ja kohal.

Tiigilendlane on Eesti punase nimestiku järgi ohulähedases seisus ning on arvatud LKS-i alusel vähearvuka ja ohustatud liigina II kategooria kaitsealuste liikide hulka. Eesti asurkonna suuruseks hinnatakse 5000–10 000 isendit. Tiigilendlane elab Eestis oma levila servaalal, kus elutingimused on raskemad, sobivaid elupaiku suhteliselt vähe ja ohutegurite toime tugev. Tiigilendlase elupaigad on puude ja lagendikega vahelduvad veekogude äärsed alad. Päevasteks varjupaikadeks on vanemate majade katusealused ja seinapraod, ka puuõõnsused. Öösel otsib toitu lennates aeglase vooluga või seisva veega veekogude kohal. Peamised ohutegurid on talvituspaikade hävimine, häirimine varjupaikades, lagunevate ja õõnsate ning kuivade puude kadumine/hulga vähenemine, ehitustegevus, mürgiste puidukaitsevahendite kasutamine hoonetes, kaevandamine.

Veelendlane kuulub LKS-i järgi II kaitsekategooriasse. Laialdase leviku tõttu võib veelendlast pidada Eestis väheohustatud nahkhiireliigiks. Veelendlast kohtab sageli mitmesuguste veekogude kohal ja nende läheduses asuvates puistutes, suuri lagedaid alasid tavaliselt väldib. Peamisteks ohuteguriteks võib pidada varjupaikadeks sobivate õõntega puude hävimist, loomade häirimist talvituspaikades ja talvituspaikade hävimist.

Väiketülili ja eelpool nimetatud käsitiivalisi kavandatav kaevandamine eeldatavalt oluliselt ei mõjuta, kuna elupaigad on valdavalt väljaspool mäeeraldist ning liigid on juba kohastunud ümberkaudse kaevandamisega. Kui tulevikus tekib alale tehisveekogu, võib korrastatud karjäär nahkhiirtele olla soodsam elupaik, kuna tekib täiendavat veekogu, mille kohal toituda.

Kaevandamistegevusega kaasneda võiva osakeste heitme või müra häiringu mõju ei ulatu kaevandamistegevuseks kasutatavale tehnoloogiale õigusaktidega seatud tehnilistest piirangutest ja väljatava maavara looduslikust niiskusest tulenevalt eeldatavalt kaugemale kui 250-300 m. Kuivema ilma korral, avamaal võib välisõhku paiskuv osakeste kogus tugevama tuule korral kanduda ka mainitust kaugemale. Keskkonnaloa omajal tuleb võtta kasutusele kõik võimalikud meetmed häiringute vähendamiseks.

Kaevandamistegevus toob endaga kaasa maastiku muutumise. Samas on näiteks majanduslikust aspektist oluline ka taastumatute maavarade jätkusuutliku kasutamise tagamine. Männiku X liivakarjääri keskkonnaloa taotlusega hõlmatud mäeeraldis on mõistlik kasutusse võtta nii lähipiirkonna rajatiste kui ka üld- ja teedehitamiseks vajalike kvaliteetsete täitematerjalide nõudluse tagamiseks. Kavandatud suurrajatised (Rail Baltic, Kangru liiklussõlm) paiknevad ühel Eestis leiduva kõrgeima kvaliteediga liivavarul. Arvestama peab, et nende ehitustööde järgselt võib minetuda külgnevatele aladele jääva maavara majanduslik otstarbekus ja kättesaadavus. Seega, arvestades säästva arengu põhimõtteid ja taastumatu riigivara heaperemehelikke kasutamise printsiipe, on põhjendatud taotletava Männiku X liivakarjääri maavaravaru kasutusele võtta osas, kus see on tänaste teadmiste põhjal võimalik. Mäeeraldise põhjapoolse lahustüki veealuse varu kasutuselevõtu võimalikkus selgub tulevikus.

Karjääri töötamise jooksul looduslik mitmekesisus paratamatult vaesub. See saab hakata taastuma peale karjääri korrastamist. Pärast varu ammendamist on kavandatud kujundada mäeeraldise alale ca 11 ha suurune tehisveekogu ja ca 8 ha suurune liivane ala, mis sobib kõrele ja kivisisalikele.

Riiklikul tasandil puuduvad taotletaval mäeeraldisel ning selle mõjupiirkonnas tähelepanuväärsed pinnavormid.

Kaevandamise lubamine taotletud ulatuses võib oluliselt mõjutada piirkonnas väljakujunenud veerežiimi, kuna mäeeraldise põhjapoolsel lahustükil asub kasulik kiht kuni 17 m vee all ning liivikul veetasemete säilimine ei ole kindel. Seega ei ole võimalik antud hetkel veealust kaevandamist lubada.

Kumulatiivset mõju on oluline hinnata, kui kavandatavast tegevusest lähtuv mõju kombineerituna teiste tegevuste mõjudega ajas ja ruumis võib muutuda märkimisväärselt oluliseks. Teisisõnu tuleb kahe tegevuse kumulatiivset mõju hinnata, kui planeeritava tegevuse mõju keskkonnale on väheoluline, kuid kumulatiivne mõju teise tegevusega võib olla paljutähendav.

Kaevandamine ja metsa raadamine on piisavalt erineva mõjuga ja erineval ajal toimuvad tegevused selleks, et nende kahe tegevuse eraldiseisev kumulatiivse mõju hindamise läbiviimine oleks keskkonnaloa taotluse menetluse raames põhjendatud või otstarbekas. Kuigi keskkonnaluba maavara kaevandamiseks on raadamiseks loa saamise eelduseks, ei tähenda see automaatselt, et iga loa väljastamisele järgneks raadamine. Raadamist ja kaevandamist on lubatud teha erinevate tsoonide kaupa, et minimeerida mõju looduskeskkonnale ja kaitstavatele liikidele.

Samuti võib kumulatiivne mõju ilmnedas karjääri ja lähedal paiknevate taristuobjektide tõttu tekkiva mürataseme summeerumisel, kuid keskkonnaloale kantakse asjakohased leevendusmeetmed häiringute vähendamiseks ja vajadusel tuleb teha kontrollmõõtmisi.

Lisaks on tõenäoline kumulatiivse mõju ilmnemine veealusel kaevandamisel, kui ka ümbritsevatel mäeeraldistel toimub sarnane tegevus. Samas ei ole mõju ulatus ja olulisus käesoleval hetkel teada.

3.2.4. Inimese tervis ja heaolu ning elanikkond

KeÜS § 23 lõige 1 sätestab, et igaühel on õigus tervise- ja heaoluvajadustele vastavale keskkonnale, millega tal on oluline puutumus. Lõike 2 kohaselt on oluline puutumus isikul, kes viibib tihti mõjutatud keskkonnas, kasutab sageli mõjutatud loodusvara või kellel on muul põhjusel eriline seos mõjutatud keskkonnaga. KeÜS § 3 lõike 1 kohaselt on keskkonnahäiring ka selline ebasoodne mõju keskkonnale, mis ei ületa arvulist normi või mis on arvulise normiga reguleerimata. Siiski tuleb võimaliku keskkonnahäiringu tekkimist võimalusel ennetada ning kui see pole võimalik, võtta kasutusele leevendusmeetmed. Keskkonnaloa omanikul on kohustus hüvitada kaevandamisega tekitatud kahju sõltumata oma süüst (MaaPS § 93 lõige 1).

Männiku X liivakarjääris kaevandamisel on peamisteks keskkonda mõjutavateks teguriteks maastikupildi visuaalne muutumine, müra, õhusaaste ja võimalik mõju veele.

Ümbruskonna maad (mis ei ole hõlmatud kaevandamisega või selle tagajärjel tekkinud veekogu) on valdavalt kaetud metsaga või kasutusel tootmise- ja ärieesmärgil. Taotletav Männiku X liivakarjäär asub rohealal. Männiku X liivakarjääri avamine ja töötamine ei piira ümbruskonnas kaevandamist, metsamaade kasutamist ega metsa hooldamist ja kasvatamist. Kuna aga Männiku karjääride ala kasutatakse puhkeotstarbel (ujumiseks, matkamiseks jms), siis ei ole Männiku X liivakarjääri ekspluateerimise ja mäetööde tegemise ajal see nimetatud viisil kasutatav.

Tallinna-Saku maardla puhul on tegemist alaga, kus paiknevad erinevad tööstuslikud müraallikad. Suurimateks müraallikateks on teed: Tallinn-Viljandi maantee, Tallinn-Saku-Laagri kõrvalmaantee ja Valdeku tee. Karjäärides on müraallikateks kõik nendes töötavad masinad ja seadmed. Karjääriga seotud müraallikatest avaldab lähimatele elamutele enim mõju sõelumiskompleks ning väljaveotee.

Taotletavast mäeeraldisest idasse ca 150 m kaugusele jääb Tallinn-Rapla-Türi maantee (Viljandi maantee). Taotluse seletuskirjas on toodud, et müra suhtes kõige tundlikum objekt on lähim elamu Pinu tn 7 kinnistul, mis jääb taotletavast karjäärist ca 160 m kaugusele idasuunda. Öisel ajal ei ole planeeritud taotletavas karjääris kaevandada. Modelleeritud (2019.aastal) müratase Pinu tn 7 kinnistul on 53,4 dB, mille järgi suurimat mõju avaldab olemasolev Viljandi maantee (päevase aja liiklussagedusega 791 sõidukit/tunnis). Müra levikut aitab leevendada karjääri ja elamu vahele jääv mets ning 5 m kõrgune müratõkkevall. Lähitulevikus rajatakse mäeeraldisel lähedusse Rail Balticu raudtee ning Kangru liiklussõlm. 2019. aastal teostatud modelleerimine ei ole piirkonda lisanduvaid müraallikaid saanud arvesse võtta, mistõttu reaalselt kujuneva mürataseme suurus (kõigi müraallikate koosmõju) ei ole tänaseks teada.

Männiku X liivakarjääri keskkonnaluba taotletakse 15 aastaks. Karjääriala ja elamute vahelist metsaala ei saa pidada kindlaks müra leevendavaks teguriks, kuivõrd metsa säilimine ei ole kaevandaja otsustada (metsaala ei asu karjääri teenindusmaal).

Kaevandamisel veetaseme alandamist (vee väljapumpamist ega ärajuhtimist) ei toimu ning varu väljatakse maksimaalses võimalikus mahus. Esialgu ei ole lubatud veealuse varu väljamine tulenevalt Tallinna-Saku maardla hüdroloogilistest iseärasustest.

Häiringute (müra, tolm) leevendamiseks ja roheala toimimise tagamiseks tuleb kasutusele võtta vajalikud leevendusmeetmed, mis sätestatakse keskkonnaloa kõrvaltingimustes. Võimalik mõju põhja- ja pinnaveele on seotud kaevandamiseks kasutatavate seadmete avariilukordadega. Kuna kasutatav tehnika sisaldab ja kasutab töötamiseks määrdeaineid ja kütust, siis on võimalik, et esineb nende lekkeid. Kasutades tehniliselt korras seadmeid ja neid regulaarselt hooldades, on lekete tõenäosus väike ja lekkes kiiresti avastatavad. Samas avariilukorra tekkimise tõenäosus ei ole suurem, kui mõnes teises rasketehnikaga seotud tegevusalal (nt põllumajandus).

Maavara kaevandamisel tekkiv tolmu kogus on minimaalne tulenevalt liiva looduslikust niiskusest. Transpordil tekkiva õhusaaste vältimiseks tuleb karjäärisiseseid teid regulaarselt niisutada või töödelda vastavate vahenditega. Väljaspool mäeeraldist ja selle teenindusmaad asuvate avalikus kasutuses olevate teede korrashoiu eest vastutab tee omanik, sõlmides vajadusel selleks vajalikke kokkuleppeid teede kasutada soovivate isikutega.

Tasakaalu hoidmine inimeste heaolu ja kaevandamistegevuse vahel on oluline. Mõistetavalt võib tulenevalt iga indiviidi isiklikust tundlikkusest olla maavarade kaevandamisel ebasoodne mõju vaatamata võimaliku häiringu õigusaktides sätestatud normeeritud piiridesse jäämisel.

Kuivõrd keskkonnaloa andmisest keeldumiseks pole alust, on otstarbekas kaaluda keskkonnaloale kõrvaltingimuste lisamist tekkida võivate keskkonnahäiringute vähendamiseks.

3.3. Hinnang keskkonnamõju olulisusele

Eelnevast lähtudes võivad Männiku X liivakarjääri mäeeraldisel kaevandamistegevusega kaasnevateks peamisteks mõjudeks olla mõju välisõhule ja maastikule ning kaitsealustele liikidele.

3.3.1. Mõju suurus, mõjuala ulatus, mõju ilmnemise tõenäosus ja aeg, mõju laad, tugevus, kestus, sagedus ja pöörduvus

Keskkonnaamet käsitleb kavandatava tegevuse mõjualana Männiku X liivakarjääri mäeeraldisel teenindusmaad ning ca 250-300 m ümber selle, kuna nii kaugele võib teoreetiliselt ulatuda müra- või tolmuhäiring. Arvutuslikult ja modelleeritult jäävad mõju suurused kehtestatud piirnormidesse, kuid vajadusel tuleb teostada kontrollmõõtmisi.

Kaevandamistegevusega kaasnevad häiringud avalduvad kaevandamise käigus keskkonnaloa kehtivusaja (15 aastat) jooksul. Perioodil, kui kaevandamist ei toimu, kavandataval tegevusel otseseid mõjusid ei ole v.a. visuaalne häiring.

Pärast kaevandamistegevuse lõppemist ning ala korrastamist lõpeb ka kavandatava tegevuse mõju. Eelhinnangu järelduste kohaselt ei teki kavandatava tegevuse elluviimisel leevendusmeetmeid rakendades olulist negatiivset keskkonnamõju, samas ümberkaudsetele elanikele tavapärasest mõnevõrra rohkem häiringuid (müra, õhusaaste) võib siiski tekkida ning ajutiselt ei ole ala puhkeotstarbel kasutamiseks sobilik. Siiski võib eeldada, et häiringute esinemine ei ole niivõrd märgatav, kuna piirkond on varasemast kaevandamisest ning hetkel toimuvatest suurobjektide ehitamisest mõjutatud ning kaevandamisala korrastamisel taastatakse ala looduslik ilme.

Plaanitava tegevusega mõjutatakse kõre (I kaitsekategooria liik, EL loodusdirektiivi IV lisa ja Berni konventsiooni II lisa liik) ja kivisisaliku (II kaitsekategooria liik ja EL loodusdirektiivi IV lisa liik) kaitseks kavandatavat püsielupaika. Kaevandamistegevuse juures tuleb arvestada Männiku kõre ja kivisisaliku püsielupaiga kaitsekorra ning kõre ja kivisisaliku elupaiganõudlusega.

3.3.2. Mõju piiriülesus

Riigipiiri ülest mõju ette näha ei ole, riigipiir jääb karjäärialast enam kui 40 km kaugusele põhjasuunda.

3.3.3. Kavandatava tegevuse koosmõju muude asjakohaste toimuvate või mõjualas planeeritavate tegevustega

Tegemist on olulise tähtsusega maardlaga, mistõttu on piirkond mõjutatud pikaajalisest kaevandamisest. Tallinna-Saku maardlas on 19 aktiivset mäeeraldist, mis tagavad eelkõige Tallinna ja Harjumaa ehitusobjektide varustuskindluse ehitusliiva osas. Ümbruskonna maad on valdavalt hõlmatud kaevandamistegevusega. Taotletava Männiku X liivakarjääri teenindusmaa läänepoolne osa külgneb Männiku liivakarjääriga (keskkonnaluba nr KMIN-135, kehtiv kuni 26.05.2045, loa omaja AS Silikaat) ning kattub Raku (tehis)järve (keskkonnaregistri kood

VEE2006030) veekaitse- ja kalda piiranguvööndiga. Vahetult lõunasse jääb OÜ INF Maavarad taotletav Männiku IX liivakarjäär.

Lõunasse, ca ühe kilomeetri kaugusele on lähitulevikus planeeritud rajada Raudalu viadukt ja Kangru viadukt, mis on ühenduses planeeritava Rail Baltica trassikoridoriga. Kaevandamiseks loa andmisel võivad mingil ajahetkel toimuda kaevandamine ja ehitustööd samaaegselt. Samuti on võimalik, et sama arendaja poolt vahetult lõuna poole taotletavale Männiku IX liivakarjäärile kaevandamisloa andmisel toimub kaevandamine mõlemal mäeeraldisel korraga. Kuna karjäärid kuulusid sellisel juhul samale ettevõttele, saab ja tuleb kaevandamist planeerida selliselt, et lähimate majapidamiste elanikele ning ka kaitstavatele liikidele oleksid avalduvad mõjud minimaalsed – karjääris töötavate masinate ja katendivallide paigutus, raadamise ja kaevandamise etapilisus, loale seatavatest kõrvaltingimustest kinnipidamine.

Kavandatav kaevandamiskoht asub kasutuselevõetud maardlas ning varude väljamise järgselt tuleb ala korrastada korrastamisprojekti alusel kaitsealuste liikide elupaigaks (võimalik, et osaliselt ka veekoguks). Taotletav Männiku X liivakarjäär asub rohealal. Seda piirkonda läbivad ka kavandatavad suurinfrastruktuuri projektid, nagu Rail Balticu raudteetrass ja Kangru liiklussõlm, mistõttu on karjääri ümbritsev piirkond juba tugeva antropogeense mõjuga maastik, kus suuremad rohealad on säilinud Männiku raba ja selle ümbruses. Tallinna lähiala rohevõrgustikku killustab Rail Balticu trassikoridor ning tulevikus killustub võrgustik veelgi Tallinna väikese ringtee ja Kangru liiklussõlme mõjul. Seetõttu on nimetatud karjääri ümbrus juba praegu killustatud erinevate kavandatavate taristuobjektide tõttu. Männiku raba tugiala on linnalähedane rohevõrgustiku osa, mille sidusust on juba varem oluliselt vähendanud ulatuslik kaevandamistegevus, sealhulgas nii turba- kui ka liivakaevandamine. Männiku raba ühendub ida- ja kirdeosas Ülemiste järve ümbruse rohealadega ning lõunas Tallinna ringtee lähedal asuvate looduslike aladega.

Taotletavast mäeeraldisest idasse ca 150 m kaugusele jääb Tallinn-Rapla-Türi maantee (Viljandi maantee). Tegemist on hajaasustusega, lähimad elamud asuvad mäeeraldisest ca 145 m ida suunas Riida ja Pinu tänava eramute alal (30 eramut). Lähimad majad on katastriüksustel Pinu tn 19 (78404:404:0310), Pinu tn 17 (78404:404:0300), Pinu tn 15 (78404:404:0290), Pinu tn 13 (78404:404:0280), Pinu tn 11 (78404:404:0270), Pinu tn 9 (78404:404:0260), Pinu tn 7 (78404:404:0250), Pinu tn 5 (78404:404:0240), Riida tn 11 (78404:404:0220), Riida tn 1 (78404:404:0170), Riida tn 3 (78404:404:0180), Riida tn 5 (78404:404:0190), Riida tn 7 (78404:404:0200), Riida tn 9 (78404:404:0210), Riida tn 13 (78404:404:0230). Nimetatud kinnistute ja taotletava karjääriala vahele jääb ortofoto alusel mets. Mäeeraldisest ca 190 m kaugusele jäävad eramud ka Kõnnu, Kaarla, Hiidtamme ja Mustika tänavatele, nimetatud majade ja taotletava karjääri vahele jääb mets ning Viljandi maantee.

Nõmme linnaosa ja Kangru alevik on lähimad, jäädes 1,5 km raadiusesse. Taotletav Männiku X liivakarjäär asub tõmbekeskuse Tallinna linna Nõmme linnaosas.

Eeltoodu kokkuvõtteks võib järeldada, et ei ole ette näha olulise negatiivse koosmõju tekkimist koos lähipiirkonna teiste tegevustega. Keskkonnamoju omanik peab siiski täitma kõiki asjakohaseid õigusaktides sätestatud nõudeid ja loale kantavaid kõrvaltingimusi ning tegema omalt poolt kõik võimaliku, vähendamaks tekkivate keskkonnahäiringute esinemist ning levimist.

3.3.4. Ebasoodsa mõju tõhusa ennetamise, vältimise, vähendamise ja leevendamise võimalused

Männiku X liivakarjääris kaevandamisega kaasneda võivaid keskkonnahäiringuid on pikemalt käsitletud käesoleva eelhinnangu punktides 3.1.5., 3.1.7 - 3.1.8., 3.2.3.-3.2.4 ja 3.3 ning siinkohal ei korrata. Eelhinnangus esitatud kaalutluste alusel kavandab Keskkonnaamet keskkonnahäiringute leevendamiseks lisada antavale keskkonnaloale järgmised asjakohased kõrvaltingimused:

1. masinate korraline hooldus teostada selleks ettevalmistatud platsil;
2. mäeeraldise põhjapoolsel lahustükil on veetasemest allpool (allpool abs kõrgust 43,6 m) asuva maavara kaevandamine keelatud, kuni Tallinna-Saku maardla veerežiimi mudeldamise tulemuste alusel on jõutud veendumuseni, et veealust kaevandamist konkreetset alal saab lubada ning loa omaja esitab loa andjale Tallinna linna ja Saku valla kirjaliku nõusoleku selle kohta;
3. karjääritegevusega seonduva tolmu leviku piiramiseks tuleb kaevandamise ja vedude perioodil kuival ajal, kui ööpäeva keskmine välistemperatuur on üle +5°C, niisutada karjäärisiseseid teid ja platse (ei tohi kasutada kloriide);
4. tööde korraldus karjääris peab tagama, et avalikele teedele ei kanduks liiva ja tolmu;
5. kaevandamistöid ei ole lubatud teha ajavahemikus kella 22.00-st kuni 6.00-ni ja puhkepäevale eelneval ööl kella 00.00-st kuni 7.00-ni;
6. kaevandamistegevusest põhjustatud müra osas kaebuste esinemise korral on keskkonnaloa omajal kohustus mõõta mürataset aktiivse kaevandamistegevuse ja maavara väljaveo tingimustes kaebuse esitaja katastriüksusel. Mõõtmistulemused esitada ka loa andjale. Müra piirtasemete ületamisel rakendada koheselt leevendusmeetmeid ja korraldada karjääri töö selliselt, et ületamisi ei esineks;
7. katendi koorimisel vallitada see koheselt (vähemalt 5 m kõrgusena) lähimate elamute suunale;
8. katendi eemaldamist ei tohi teostada asustatud kõre sigimisveekogudele lähemal kui 300 m kõre sigimisperioodil 15.04.–15.07. Kui seire käigus on tuvastatud, et sigimist veekogus sel aastal ei toimu, siis on lubatud katendi eemaldamisega alustada enne 15.07;
9. kui kooritud katendit või kaevandatud maavara on vaja alal ajutiselt ladustada, tuleb seda teha asustatud kõre sigimisveekogudest kaugemal kui 300 m;
10. kändude juurimist teostada soojal aastaajal (üle +5°C), et pinnases varjuvad loomad (sh kõre ja kivisisalik) suudaksid vajadusel raadatavalt alalt ära liikuda;
11. raadamist ja kaevandamist korraldada järkudena ehk osade kaupa, lähtudes seejuures Männiku kõre ja kivisisaliku püsielupaiga kaitse-eeskirjast ning OÜ Rewild töös nr 2023-4 „Männiku IX ja X liivakarjääride kõre ja kivisisaliku asurkondade seisundi ja perspektiivi analüüs, suunised kaevandamiseks ja korrastamiseks ning kava sihtliikide elupaikade kujundamiseks“ märgitud tsoonidest X-4 kuni X-8. Järgmist tsooni ei ole lubatud raadata ja kaevandada enne, kui eelmise tsooni varu on ammendatud ja ala tasandatud. Tsoonide X-5 ja X-6 vaheliseks piiriks on sirgjooneline lõik mäeeraldise piiripunktide 20 ja 17 vahel. Järkudena raadamisel ja kaevandamisel hajutatakse pinnases varjuvate isendite suremusriski;
12. Männiku kõre ja kivisisaliku püsielupaigaga kattuv osas tuleb korrastada mäeeraldis ja selle teenindusmaa kõre elutingimustele vastavaks alaks – ala tuleb jätta avatud liivapinnasega ja rajada alale päikesele avatud liivavallid ja madalaveelised sigimisveekogud. Tagada, et ei tekiks alade kinnikasvamist. Elupaiga rajamisel tuleb tööde planeerimisele kaasata vastav ekspert ning järgida kõre kaitse tegevuskava.

Püsielupaiga territooriumil ammandatud karjääriosade pinnasega katmine ja taasmetsastamine on keelatud, üksikpuude istutamine on lubatud;

13. ulukite liikumisvõimaluste tagamiseks on ala tõkestamine (tarastamine) keelatud;

14. vajalikud raadamistööd teostada väljaspool loomastiku ja linnustiku sigimisperioodi;

15. raadamine on keelatud tsoonis X4 ning teenindusmaa lääneosas, piiripunktist 16 kuni 1.

Vajadusel täpsustatakse keskkonnaloale kantavate kõrvaltingimuste sõnastust keskkonnaloa andmise korralduses.

3.4. Eelhinnangu järeldus

Eelhindamise tulemusena järeldab Keskkonnaamet, et kavandataval tegevusel puudub oluline keskkonnamõju, kuna:

1. kavandatav tegevuskoht ei asu Natura 2000 võrgustiku alal ning kavandatava kaevandamisega ei mõjutata Natura 2000 võrgustiku alasid ebasoodsalt;
2. eelhindamise tulemusena selgus, et leevendusmeetmete kasutamisel eeldatavalt ei ületata kaevandamisel piirmäärasid müra ja õhusaaste osas;
3. eelhindamise tulemusena selgus, et kaevandamine loaga lubatavas ulatuses ei mõjuta väljakujunenud põhjaveerežiimi, kuna kaevandamine toimub olemasolevat veerežiimi muutmata ja reostuse teket tuleb hoolega vältida;
4. mäeeraldisel looduslik maastik kaevandamistööde käigus hävib, kuid see on kvalitatiivselt hiljem taastatav maa-ala korrastamisega;
5. kaevandamine ei avaldada negatiivset mõju alal esinevale kõre ja kivisisaliku populatsioonile, kuna raadamata jäetakse teenindusmaa lääneosa, kaevandamisala korrastatakse nimetatud liikidele sobivaks elupaigaks ning ebasoodsa mõju tõhusaks ennetamiseks, vältimiseks, vähendamiseks ja leevendamiseks järgitakse keskkonnaloale kantavaid tingimusi.

KeHJS § 11 lõike 8¹ kohaselt KMH algamata jätmise otsus peab muu hulgas sisaldama asjakohaseid KeHJS § 6¹ lõike 1 punkti 6 alusel esitatud kavandatava tegevuse erisusi või keskkonnameetmeid muidu ilmned võiva olulise ebasoodsa keskkonnamõju vältimiseks või ennetamiseks. Määruse nr 31 § 5 lõike 2 järgi, kui eelhinnangu järelduseks on kavandatava tegevuse KMH algamata jätmise, esitatakse eelhinnangus põhjendatud juhul ettepanekud vajalikeks keskkonnameetmeteks.

KeHJS § 3³ lõike 1 järgi keskkonnameetmed on kavandatava tegevuse elluviimisega kaasneva ebasoodsa keskkonnamõju ennetamise, vältimise, vähendamise ja leevendamise ning põhjendatud juhul heastamise meetmed. Keskkonnameetmete hulka arvatakse ka keskkonnaseire. KeHJS § 3³ lõike 2 kohaselt peavad keskkonnameetmed, sealhulgas keskkonnaseirega jälgitavate näitajate liik ja seire kestus, olema proportsionaalsed kavandatava tegevuse iseloomu, asukoha ja mahuga ning eeldatavalt avalduva keskkonnamõjuga. Keskkonnaseire määramisel ja tegemisel arvestatakse olemasoleva keskkonnaseirega.

Loa taotleja on KeHJS § 6¹ lõike 1 punkti 6 alusel esitanud Keskkonnaametile teavet kavandatava tegevuse erisuste või võetavate keskkonnameetmete kohta, millega loa taotleja kavandab vältida või ennetada muidu ilmned võivat olulist ebasoodsat keskkonnamõju.

4. ÄRAKUULAMINE

Keskkonnaamet saatis KeHJS § 11 lõike 2² alusel xx kirjaga nr xx Männiku X liivakarjääri keskkonnaloa taotlusele koostatud keskkonnamõtjude eelhinnangu ja KMH algatamata jätmise otsuse eelnõu seisukoha võtmiseks Saku Vallavalitsusele, Tallinna Keskkonna- ja Kommunaalametile ja tutvumiseks OÜ-le INF Maavarad, seisukoha esitamise tähtajaga xxx. Kiri saadeti informeerimise eesmärgil teadmiseks ka asjaomastele asutustele, kellelt küsiti arvamust algselt koostatud KMH algatamise otsuse eelnõule.

Saku Vallavalitsus xxx.

Tallinna Keskkonna- ja Kommunaalamet xxx.

Marin Varblane
vanemspetsialist
maapõuebüroo

Monika Laurits-Arro
spetsialist
loodushoiutööde büroo

Pauli Saag
peaspetsialist
looduskasutuse osakond

Geidi Rõõm
vanemspetsialist
veeosakond

Maret Vildak
juhtivspetsialist
looduskasutuse osakond